Масса а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«С В Е Т» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера дензь ● ЕРА, 13 апрель, 1978 шу ● № 44 (5866). ● Мах 2 кап.

БОЛХЛО — СИЙ ДОЛА ЦIИ

КПСС ЦК декабрьски (1977 ш.) Пленума решенеш толамца кхочушъяра, итталгIа пятилетка кхоалгIа шу хьинаерча къахьегамца белгалдаккхара доккхий социалистически декхараш тIаьйцел укх шера Нохч-ГIалгIай АССР хIора промышленни предприяте, гIишлони транспортнии организацей, колхозийн совхозийн, халкъа боахама кхыча доакъой коллективаша хIара къахьегамхочо. Шай хьинари низи кхо ца деш къахьег хIаранс пятилетка хьалхарча кхаь шера задани СССР керда Конституци тIаийца шу дузача дени кхочашъяра.

Цу дакъе яхье баьннарашта юкъе дукха производственникаш ба ще къахьегаш болча коллектива сий лакха лоттиле гIертарал совгIа, болхло яха сий дола цIи боча, хьамсара хилийтара шоай хьинари низи кхо ца деш къахьегаш, хаддаза хьокхам а телаш шоай новкъостий кердача хьокхамашца кхуллаш. Уж ба производства эффективности балха дикали лаккъяра, тIаьйна декхараш толамца кхочашии IеХкховчаши дара тIехьа яьржача социалистически яхье сийг летабераш, дикагIйола опыти толашагIйола къахьегама методаши шерра йоаржаераш, къахьегамеи производственни дисциплина телхаерашца, брак ериша цIенхаштта къоесам лоаттаберии. Лоацца аьлча, болхлой класса сий лакха лоаттане гIертараш а тIа-тIа яз айне гIертараш а уж ба.

Шоаш къахьегаш болча коллективай меттел иштта шоай сий къахьегамхошта юкъе хаддаза лакха лоаттадеш бола болхлой эзараш ба Нохч-ГIалгIай халкъа боахаме къахьегаш. Царех ба ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» заводера лекальщик А. Котиев, токарь М. Дзармотов, «Автоспецоборудование» яхача Грозненски опытно - экспериментальни заводера бригадираш В. Турапин, Л. Хамзаев, спецСМУ-10 комплексни бригада бригадир I.-Хь. Цечоев, «Красный молот» заводера бригадир Н. Рыжаков, Назрановска АТП таксист Ж. Оздоев, Грозненски производственни швейни объединене № 4 йолча цехера хIамаш тега мотористка М. Костиева, ГРМЗ токарь У. Вагапов, кхы дукха бараш а. Царех дукхагIбараш итталгIча пятилетка задана кхочашъяь ба. Дукхьал шоаш довза къахьегама толамеш башха-дика хилийтарал совгIа, цхьай производственни хьокхамий къайленаш, дикагIйола опыт шерра лIейовзийт новкъосташта, царна эшаш дола новкъостал ду, керда толамаш дахара уж сардагIбоах. Болхлу яхача цIера сий хаддаза иштта лакха а лоаттадеш къахьегаш болча производственникех дукха бериат доал хIара коллективана.

Цхьаккха предприяте е организаци яц хьокхам яца метаргIбола социалистически яхье хьалхалаттараш боацаш. Иштта цига ба шоай нормаши тIаьйца социалистически декхараши кхоачашдеш боаца болхлой. Из ца довш бац предприятей кулгалхой, общественни организацеш. Цар йоагIаьча тайпара йоахо яц яхье хьалхалаттарий опыт шерра йоаржаяра, тIехьабусаш бараш царна тIехьаккхебара, дикагIйолча опытахи къахьегама методехи бизаи пайда эцийтара. Из бола цIенхаштта тоабара, улув цхьаккха тIехьавусар воацаш къахьегийтара боккха бехктоххам тIалатт хIара предприяте кулгалхошта, партийни, профсоюзни, комсомольски организацешта.

Цхьайолча промышленни участкашка яхье баьннача къаьст-къаьстача болхлоша даьхача толамий хаикенназа итогаш яц, хьалхалаттарий опыт, дикагIйола методиш шерра дIайовзийтац, толашагIбараш белгалбахара дола хьажараш-конкурсаш чакхьяхац. Из бола къаьстта эсала вIаштIехьбаьккхаб Грозненски когагIирс бечеи Назрановски трикотажни фабрикашка, Нохч - ГIалгIай цементни заводе, «Чечингсельстрой» треста ашикбетона конструкцей заводе, кхыча предприятешка. Къаьст-къаьста болхлой метта бIарчча коллектив а кердача къахьегама толамашка кхувлара тIаберзаьба бола из лоархIаме болх тесса лелабелга цIендаьи дIадаккха деза.

Болхлой, предприяте коллектива сий, бехктокхам айбеш, къахьегамхошта юкъера барт-цхьоагIо чIоагIъеш дола гIулакх да бригадни методагIа къахьегилга, болхлоша шоаш шоай лицевой счеташ лелаелга. Из бола дика вIаштIехьбаьккхаб «Красный молот», ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент», «Электроприбор» заводешка. Цар а иштта кхычар а опыт шерра йоаржае еза хIара предприяте коллективе.

Болхлой сий айдера, толашагIбараш белгалбахара социалистически яхье юкъехкувлаш дукха формаши методеши я. «Профессех дикагIвар», «ШийтамагIа а долаш продукци кийчъер», «ДикагIвола къона болхло», «Кагирхой хьехархоча» яха а кхыйола а сийлен цIераш яхара йола социалистически яхь кхетамиа вIаштIехьяьккха декхарийла я хIара предприяте партийни, профсоюзни организацеш. «Улув цхьаккха тIехьавусар воацаш», яхача девизах яхье баьннарашта тIалатта бехктокхам боккха хилар дIахайта деза цар.

Болхлоаун, иштта бIарчча коллектива сий лоҳдеш дола гIулакхаш цIендаь дIадахара беррига болхлой, инженерно - технически болхлой царцитIбаха беза предприятей кулгалхоша. Иштта моллагIа коллективе хила йиш йоацача гIулакхех да къахьегамех производственни дисциплина телхаелга, брак йолаш продукци кийчъелга, болхлоша шоай нормаши тIаийца декхараши кхоачаш ца делга. Из бола цIенхаштта тоабара дакъе боккха бехктокхам тIалатт мастерашта, участкай начальникашта, бригадирашта, кагирхой хьехамчашта.

Болхло хIар сий долаш цIи я. Производственни хьокхамашна, общественни гIуллакхашна, савхетам лакха хиларца цун сий лорадар тIараве кхоачашйиза дергдоаца декхар де.

РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА СЕССЕ

МОСКВА. (ТАСС). 11 апреле Пежхача Кремлевски двореце шоллагIча дийнахьа болх беш хилар 9-ча заргIа кержача РСФСР Лакхехьарча Совета аргIан йолца ворхIлагIа сесси. Депутаташа дIахо йийцар РСФСР Конституце проект.

Къамаьл даьраша белгалдоахар республике хиина Iалъьмате доккхий социально-экономически хушаман Конституце проекта тIа теIлавеш хьахьекхалага, экономикен культурен дегIаккхулага башхадика котаксенаш нахалга, халкъа нахара хьал тоадеиналца, общественно-политически вахаре деррига доалашиие доккхий толамаш эцалга. Уж деррига карагIдаьннараш — лениниска партес хьахьале кулгалдарах хьаьннар. Цу духьа массане а хьаллаьдар Коммунистически парти советски обществана кулгалду а дестам тела а цун хиларах бола проекта положени.

Докладдеш дуацар депутаташа вай мехка хьаркайкаьччи социалистически строяс Iалаппьацен советски граждани бокъонеш паргIатонехь. Планета тIарча миллионаш бохча нахаа дегIадоалар, аьлар сессе трибуна тIара Ростовски областа «Родина» яхача колхоза председателя депутата П. Е. Полтавцева. — вайнига дуаза кховчашлинад, вай вахара хIара доли да тIулахк а хинна дIаэттад.

Мехка биографе юкъе лоархIамегIа йола собатеш советски нахе дахи белгалйоах къахьегаме керда толамаш дахара. ХIаьта укх белгалалча зенопика я хьинаре къахьег цар. Иштта цар [illegible] ра бокъо Iаьхо дегIайоалдеш йола республика керда Конституци. Эзле хьинарашь гIоараш теха тIенйдар Кузбассерча горняка депутата Н. М. Путрас ше кулгалдеча бригада сесса хьаеяла ди хьатIаотташ пятилетка кхаь шера план кхоачашъяьй аьлча ба хоам.

Российски Федераце Конституце проектIо республика граждаташта бокъо лу салаIа, ухалцIено лорие. Сессе укх тайпана цифраш йоалайир: пятилетка шин шера пачхьалкхен социальни страхоане бюджетера болхлошта, гIулакхерча нахъ, цар бераш санаторно-курортни гIулакх дарах сагалIайтаран РСФСР-е гIолла дIадахийтад 1 миллиард 300 миллион сом. Санаторно-курортни а кхыча учреждешка а дарба теха салоIаи 20 миллион сагIа-хьал.

В. И. Ленина цIерагIча Костромской льнокомбината ткачихае депутата В. Н. Плетнёвас къаьстта белгалдаккхар пачхьалкхено къахьегамхочо кхалаьхо ю йоакхо. Белгалдоалаш да, аьлар цо, республика кердача Кертерча Закона проект кхалмаьхьа малатан ахка ниИсса бокъонаш хилара принцип чIоагIъяь из Iер, кхалнаьхо къахьегамея уккхIено лорера, къахьегарий новиан тарле лоро дуцу йола дукха керда гIулаккаш чакхдаха лерайнага.

Сессе трибуна тIара кердача вайзана декаш дар советски нахъ та доттагIлевахи вошалахь, ленински къаман политика сий-лахь-бокхана лоархIамах дола дешаш. Цох хьахиннар да Советски Россе деррига дахъкъаш массе а онтIоралаерь экономически а культурни а дегIаахар. Цунна дола теша да автономни республикай халкъа боахем Iалъьмате сиха дегIаухаш хилар.

Царех цхьаннех сессе дийцав «Теплоконтроль» яхача производственни объединене слесаря депутата Н. М. Гилязова. Цо хоам бир лоацаша хина Татаре эсхалаьттаи гадоаии дракъош карадерзадарах, мехкаьтта хинан сиха дегIаухаш хиларах. Кама тIара йовсирнит хьалхьаьккхарна кердача дарIа тIа хаьмах машеншьелга.

Кхьмпо мехк хадийн ше тIара хьовбалйир Российски Федераце Конституце проект. Депутаташа юкъедоалахьача хушамашкен тIатохаранее хьожаргья проекта юхера текст кийчъеш йола редакционни комисси.

РСФСР Лакхехьарча Совета сесси дIахо болх беш я.

* * *

12 апреле Iуйрийна 10 сахьат даьнча Москве, Пекхача Кремлевски дворецe йолалар шеайлагIа кержача РСФСР Лакхехьарча Совета аргIан йолцача ворхIлагIча сесси тIехьара заседани.

ЧIоагIа дIаьхдаь тIоараш а тохаш тIаийцар депутаташа новкъостий Л. И. Брежнев, А. А. Громыко, А. Н. Косыгин, Ф. Д. Кулаков, М. А. Суслов, Д. Ф. Устинов, В. В. Кузнецов, Б. Н. Пономарев, М. С. Соломенцев, К. У. Черненко, И. В. Капитонов, В. И. Долгих, М. В. Зимянин, Я. П. Рябов.

РСФСР Конституце проекта текст юхера кийчъяра йолча редакционни комиссе балха итогий хьакъехьа хоам бир Комиссе председателя, КПСС ЦК Политбюро членаь кандидата депутата М. С. Соломенцева.

ЙисаьлагIа кержача РСФСР Лакхехьарча Совета аргIан йоацача ворхIлагIча сессе болх, аьлар цо, Российски Федераце кердача Конституце проект даррагача халхо йийна йоалаш йола этап я.

Сессе къамаьлаш даьр еррига классаш общества социальни слоайн — болхлой, ахархой, интеллигенце, РСФСР дукхача хьаичьи народностий никалаш болча 34 депутато. Къамаьлаш даьраша массане раьза болаш хьаллаьхар Конституце проект. Цар белгалдаьккхар проект Советски Союза Конституцега тьежжа хилар, Российски Федераце башхалонаш хьахьокхаш тоеннача социалистически обществан хьалашка хьежжа из хилар.

Сесси болча хана вай республике башхалениш йисагIа Российски Федераце Конституце тIа тердаьннара тIедрзаь цьанйола предложенеш тийлар. Из дарзе а доаш редакционни комиссе предложени еннай Конституце проектана ихьалела тIатохараш пийсдараш юкъедоалдие аьнни.

Комиссе председатель уж хушамаш дийца а дийна предложеняш хилар Российски Федерацие керда Конституци тIаийца аьнна.

Цул тIехьагIа депутаташ Конституци тIаийца болабелар. Массава раьза а волаш тIаийцар преамбула, хIара раздел а Российски Советски Федеративни Социалистически Республика бIарчча Конституци а.

Эзле чIоагIа тIоараш тох депутаташ чIоагIа дахьалаа дуаи Советски Россе Керттера Закон тIаьцар. Массаьн раьза а волаш тIаийцар РСФСР Конституци (Керттера Закон) тIаэцарен дIакхайкадарен хьакъехьара РСФСР Лакхехьарча Совета Декларации.

Докладчика — депутата М. С. Соломенцева доаш хаддош къамаьл даьча тIехьагIа Российски Федераце Лакхехьарча Совето берригаш раьза а болаш тIаийцар РСФСР Конституци (Керттера Закон) юкъедоалладара порядка хьакъехьара Закон.

ЙисаьлагIа кержача РСФСР Лакхехьарча Совета аргIан йоаца ворхIлагIа сесси дIахьокхар дIакхайкадир.

(ТАСС).

РОССИЙСКИ СОВЕТСКИ ФЕДЕРАТИВНИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКА КОНСТИТУЦИ (КЕРТТЕРА ЗАКОН) ТIАЭЦАРЕН ДIАКХАЙКАДАРЕН ХЬАКЪЕХЬАРА

РОССИЙСКИ СОВЕТСКИ ФЕДЕРАТИВНИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКА ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ДЕКЛАРАЦИ

Российски Советски Федеративни Социалистически Республика Лакхехьарча Совето, РСФСР халкъа цIерагIен дуй суверенни лоIам хьахьокхаш Российски Советски Федеративни Социалистически Республика Конституци (Керттера Закон) тIа а эц из 1978 шера 12 апреле деаз юкъедоалалар дIакхайка а ду.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель М. ЯСНОВ.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Х. НЕШКОВ.

Москва. Кремль.
1978 шу, 12 апрель.

КОСМИЧЕСКИ ЭПОПЕЯ ТУРПАЛАШТА СССР СОВГIАТАШ ДIАДЕННАД

11 апреле Кремле КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Л. И. Брежнева 96 ден-бус космоса турпала эпопея доакъашхошта дIаделар Советски Союза деза совгIаташ.

Ленина орденаши Советски Союза Турпалий «Дошо Седкъа» яха медалаши дIаелар «Салют-6» — «Союз» яхача орбитальни Iалма - тоххамa комплекса СССР-а летчикашта-космонавташта Ю. В. Романенкона, Г. М. Гречкона, В. А. Джанибековна, О. Г. Макаровна, А. А. Губаревна, хIаьта иштта ЧССР-а гражданина, космонавта - тоххамхочоа Владимир Ремека. СовгIаташ дIалуш Л. И. Брежнева къамаьл дир.

Новкъоста Л. И. БРЕЖНЕВА даь къамаьл

Деза новкъостий доттагIий!

Тахан вай, ала мегаргда, доккха космически ди да. Советски мехко белгалдоакх сала космос карасрзаяра дакъе доакъашхошта эгара чIоагIагIа карагIдаьннар. 1977 шу чакхдоаллаш, хIаьта 1978 шера январеи мартеи бIаь дийнахьа тергIа даьр — из боккъонна доза денале хIамиа да.

Дика кийчъяьи йоккхача говзалщеи, къонахчала денала гойтаи чакхъаьккхача мероприятей бIарчча система йиш хилийтар Вселенне къайленаш йовзийтара, хIаьта уж паьла лоIаман хьаькъалан долча гIулакха кIал оттаяра дакъе азамлена керда боккха гIа баккийта. Нийна истори чуъ даим бусартба, хIаьта из бакъахараш а.

Вай доккхал ду космосерча кердача эпопея турпалаш вай советски нахи вежарашха йолча социалистически Чехословакие гражданий хиларах.

Аз чIоагIаIа дика а хетаи кховчашдир КПСС Центральни Комитетон, СССР Лакхехьарча Совета Президиумон тIадаьлар — совгIаташ дIаделар космоса турпалашта советски космонавташта Юрий Романенкона, Георгий Гречкона, Владимир Джанибековна, Олег Макаровна, Алексей Губаревна, хIаьта иштта чехословацки космонавта новкъоста Владимир Ремека.

Хала да лехкаш йолча Iалма-тоххама орбитальни комплексана карагIдаьннарчун мах бе.

96 ден бийсан йикъ берча новкъостаща Романенкоси Гречкоси дукхахьа дихлача космосе хилара дуьнен рекорд эшайир.

Шийх дIахетта цхьа космически кема дола орбита тIара станци — цу тайпара хIама космонавтика историй дIаьхалла хилаза да.

ХIаьта иштта дукхъаьша орбитальни станце къайчар лаьттан автоматически вкалшаш дола керда дентор, материалаш, прибораш, хIаьта иштта керда почта тIайола грузовой кема. Деррига а дукхьаьшна дакъ да, гIаккха деррага а къаьстта чоалхане, къаьстта бехктокхаме дар.

Из деррига а тIехдика чакхдаьккхар. Ийкъ белга а, вIашин хоттилга а, лоархIамеча Iилма - технически тоххамий шерра программа кховчашъелга а.

Космонавтий говзалои дегалои, из болет кийчъьерий хьинарерча къахьегамо Iалашдар чоалханеча космически тоххама комплексо деррттIен дакхха гIалат хоацаши болх бар, беркате хIамаш карагIдалар. Керда боккха гIа баьккхаб машара гIулакхашта космически ярх тоххамаш лелеи пайда эцалеи дегIаккхувлара дакъера КПСС XXV съезда решенеш кховчашъеча.

ХIаьта юххера а доагIаш дениа совгIаташ.

«Салют-6» — «Союз» яхача орбитальни комплекса борта тIа йIаьхачча хана ийкъ бар толаме чакхдаккхарахи, хIаьта из деча хана денали турпалали гойтарах а космосе дукхачча хана «бохьа вай мехкахой» лерача совгIаташца белгалбаьб. Новкъоста Романенко Юрий Викторовича ениай Советски Союза Турпал а «СССР летчик-космонавт» а яха цIераш, новкъосте Гречко Георгий Михайловича ениай Ленина ордени «Доьшо Седкъа» яха шоллагIа йола медали.

«Салют-6» — «Союз» яхача комплекса тIа ийкъ бела башха-дика чакхдаьккхачеи экспериментий йоккха программа чакхьаьккхачеи новкъоста Джанибеков Владимир Александровича ениай Советски Союза Турпал а «СССР летчик-космонавт» а яха цIераш, новкъоста Макаров Олег Григорьевича ениай Ленина ордени «Доьшо Седкъа» яха шоллагIа йола медали.

IалъьмаIте доккхий хIамаш карагIдаларна даькъала дуаи аз шо, деза новкъостий, хIаьта космос дIахо карасрзаяра мехка а бIарчча хьинIцача адамиенна а теттара лоархIамеча балха тIа оаш керда толамаш дахар лоаш лоаш а боакх.

Новкъостий! «Салют-6» — «Союз» яхача комплексо йикъ баро космосе сиго беча балха принципиально керда этап хьайиллар: эгара хьалха ийкъ бабб дуьнен халкъашта юкъерча космически экипаж. Дукхача шерашка космически аре карасрзаяра дакъе Советски Союзен кхыча социалистически мехкийи Iилмахоши цхьана бача балха IотIаккхийтар хIаьа цу сихала цхьана ийкъ бар.

Из, доши ма-хиллара, юкъ мара иц. Цунна тIехьа кхы а цхьаькъаш дергда. Социалистически содружества мехкий вежарашта дола доттагIали цхьана гIулакхаш леладари вай планета тома чура ера а дешиа Вселенне аренашка кхьчая. Вай по гIалкхул, хIаьта ший цох доккхаъ ду.

Дуьнен халкъашта юкъерча космически экипажа членашта карагIдаьнна денал дола гIулакх лакха мах бе поагIаш да. «Салют-6» — «Союз» яхача орбитальни Iилма - тоххами комплекса гIа космически ийкъ бар толаме чакхдаккхарах новкъоста Губарев Алексей Александровича ениай Ленина ордени «Доьшо Седкъа» яха шоллагIа йола медали, новкъоста Ремек Владимира Советски Союза Турпал яха цIи еннай. Доккхий совгIатиш хиларца аз даькъала дуц шо, космос карасрзаяра дуьнен халкъашта юкъера пионераш.

Деза новкъостий Романенко, Гречко, Джанибеков, Макаров, Губарев, Ремек! Шорна денна вай Даьхен эгара вокхагIа дола совгIаташ, — из да космически орбита тIа оаш шоаш кхо ца деш хьийгача къахьийса мах бар, из да IалIамана хьалхашка, вай вежарешта долча халкъашта хьалхашка шоана карагIдаьннача доккхийча хIамай мах бар.

Тхо тешаш да оаш дIахо йолача хана а шоай знанеши опыти эргайоахаш товергхилара. Лаьттан тIа машари прогресси хилийтар духьа, космос тахкарен пайда эцарен дакъера Даьхен заданеш кхоачашъе шо массаза кийча хургхиларах.

ЦIийнача дег тIара шо, деза новкъостий, могаш - маьрша, ираз долачи хилар лов сона, хIаьта шоай етта боацача балха тIа оаш керда доккхий толамаш дахар лоаш лоаш а боакх.

СовгIаташ деннараша дег тIара моаршал аьлар шоай къахьегамах лакха мах баьча КПСС Центральни Комитета, СССР Лакхехьарча Совета Президиуме, Советски правительствана, новкъоста Л. И. Брежнева. Цар тешам белар шоай деррига низаш, знанеш, опыт машарен прогрессен гIулакха космосе дIахо тоххамаш дара а пайда эцара а хIалургхиларах, социалистически содружества мехкаша вIашин цхьана леладу гIулакхаш шердаран чIоагIдаран новкъостал дергхиларах.

СовгIаташ дIалуча бар КПСС ЦК Политбюро членаьла кандидат, КПСС ЦК секретарь К. У. Черненко, КПСС ЦК Политбюро членаьла кандидат, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела хьалхара заместитель В. В. Кузнецов, СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь М. П. Георгадзе, КПСС ЦК Генеральни секретара помощник А. М. Александров, Ю. А. Гагарина цIерагIча космонавташ кийчбеча Центра начальник авиаце инарал-лейтенант Г. Т. Береговой.

(ТАСС).

Хиш дехкача кхашка яь рейд

КХАШТА УЛУВ ГIОЛЛА

Мала хIанэ а хьакхийттабаш, баьццарча кхашке зелуш я хий леттача машинаша дIаухийта кIажараш. Уж ба кIивa хий тоххеш боакх Сунженски районе «Коммунизмага бола новкъ» яхача колхоза механизатораш. Колхоза гидротехника Костоев Мусина дIатIаоалх тхо цхьан агрегата. Тракторист Петр Голиков харш чу воала, улг а оттадь хий къовлаш.

— Дийнахь а буса а бу оаха болх. Са новкъост Виктор Кузьминенко кастта хьава везаш ва, — йоах цо, — са мётте дIа а этта болх бе. Агрегат тешаме я тха. Шинне а дийнахьи буса 12 гектара хий тох оаха. Из ши норма гаргга хул.

Цар агрегат чуйоагIа хьалхара механизировании отряд 73 гектара тIарча рожен рагсаиск хий теха яьнай. Хий техача гIоне хоашуш дегIаенай дIайийна хIамаш. Сийнача доакъара лаьрхIа я из майда.

Берригача боахаме хий техад 400 гектар совгIча кхашка. Из колхоза хий дехкачо лаьтта итталагIа дакъа а дац. ХIана техад хий вота кIезига? Цхьа-дале, кIезига да хий боахамий юкъерча Эса — Шоажа канала чу — совхкарчул кхоза кIезигагIа. Цудуьа ийн яц колхоза шой бригада техникага болх байта, 32 хий деттача машинех болх беш арши ахапел кIезигагIа а ШоалагIа дале, графикагIа лайрхIачул дукха тIехьагIа йолаенай колхоз хий детта. Из Сунженски ПМК бехкагIа да. Н. Шадиев керте леттача цу организаци хьехахьа кхоачашдайнар боахамий юкъарча канала чура хий хьатIаэта теза гидросооружени йистеккхара дакъера ший договоран декхараш. ХIанз а оттаьнеи гидрозатворашта винтовой подъемникаш. Кхы а да мелиоративний болх юхабеттам дола кхоачашбоацараш.

Лоаллахарча XX партсъезда цIерагIча колхозе эгара хьалха дедеинар кхашта улув гIолла Iоаца хий дар. Цу дийнахьа пхьа агрегат мара яцар укхаза болх беш. Мичай вож хий детта машинаш?

Колхоза кхай тIарча станелатт цIена хий детта установкаш а йоахааш пиь гусеничи трактор. Бригадира Виктор Чернова кулгаш доаржалу:

— ВIалла дукха хьа мичай хий сете кIеззига мара хий а хоашаш, делкъа хо хилаьлии баьгIа а баьгIа. механизаторашь, станс юхабаьхка. Тхона ма-хаи хий мала хургIа. Из дIахепаи я Л. Кохапова керте латта хий дехкача сетей управлене Сунженски участок. Цо ший хьаштдар ду.

Доах тхо участке

— Тха служба бола дика бу, хIаьта колхозхой хий лелаш а бигад раха — аьнна беш а аьнна баланаш хьакъхар Л. Кохапова.

Бакъдал, цу сахьате чкъарчий дувиараш ютхкаьбер цо. Бейни хиинаб Ассиновски станице керда кха чIсагIа тукха станаш а. Цао сяьаза канала чуьовзаш дIакхвал, цига Iайнача хи чу эIак хьокхаэ дукха. Цу дайнакьа а иштта яийсенна хила тарлора.

Хаттар отт: Кохапова мара малав эгара хьалха участке тIахьожам лоаттабе безар я, болх тоабе безар а?

Районни служба эарсагIа дувцаш бар Ленина цIерагIча колхоза механизатораш а. Ханнахьа араькаккхачр кхашка техника, хий тоза деза найта къоаставьяр, вах оарцатIбахьалер. Деливач тIехьагIа шин сахьат даллаша кхай тIа а баьгIа чубахар нах хий дехкача сета управлене хий даланар.

— Йиша каст-каста хул, — аьлар раьзе а воацаш колхоза гидротехника Н. Подорожне. — Масала, тахан делкъа да а хаддехьа социалнр баьццарий кхашка яха хий. ХIаьта цхьаьнакхьа кхашта улув гIолла тIехдувл хий.

Сунженски района дукха а дукхагIйолча колхозашка, еррагача хий дехкача чайлах из кхоачаш XX партсъездан Ленинтьех цIерагIа ярат а йолаш, хIана а гIехь бийсашка деш дац хий дехкача балхал. ХIаьта хий кхашта ихе гIолла тIехдувл. Да воаьаш хилар дац-те из?

Ш. КАГИРОВ,
«Знамя труда» яхача Сунженски района газета болхло.

А. САГОВ,
«Сердало» газета соб. корр.

М. МАЗНЕВ,
«Грозненский рабочий» газета соб. корр.

«НОВОСЕЛЬСКИЙ» СОВХОЗА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

ИтталгIча пятилетка шин шера плани тIаийца социалистически декхараши кхоачашдеча толамаш дахарах Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла Ачхой-Мартановски района «Новосельский» совхоза.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный.
1978 шу, 7 апрель.

ПРОИЗВОДСТВЕ ХЬАЛХАЛАТТАРАШТА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

1977 шера плани тIаийна социалистически декхараши кхоачашдеча толамаш дахарах Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла:

1. Мирзоян Божож Хачатуровнана — Грозненски швейни производственни объединене швея-мотористкана.
2. Соломатина Зинаида Дмитриевнана — г. Грозныйрча кондитерски фабрика бригадира.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный.
1978 шу, 7 апрель.

НОВ. Д. Б. БАЙДУКОВНА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ТОРГОВЛЕ ЗАСЛУЖЕННИ БОЛХЛО ЯХА СИЙЛЕН ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Общественни кхачав гIулакх дегIадоаладеча доккхий толамаш карагIдувларахи общественни вахаре хьинаре дакъа лаьцарахи Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика торговле заслуженни болхло яха сийлен цIи лойла Байдуков Джукаид Байдуковича — г. Грозныйрча, ресторанийи кафейи треста «Восток» яхача кафе производства заведующона.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный.
1978 шу, 7 апрель.

ПОЛИТИЧЕСКИИ ЭКОНОМИЧЕСКИИ ДЕШАРА СИСТЕМЕРА ШЕРА ИТОГАШ

Чаккхдоалаш латт вай партех халкъен вахарерча исторически событеца — СССР керла Конституци тIаяцарца, Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизарца цхьан хана нийсденна политически экономически дешара системера 1977—1978 дешара шу.

Вай республикера коммунисташ, эзараш къахьегамхой деша багIа дешара тайп-тайпарча формашкех системашкех.

Цу балха ларде йоллай ленински теоретически тIехьаленна еш йола шерра пропаганда, вай парте марксистско-ленински теория политикех, КПСС XXV съездех КПСС ЦК Пленумий материалаш, Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара хетаяь материалаш Iомаелга.

Карарча дешара шера дешара ерригача формашкех системашкех вай республике 4000 гаргга йолча тайп-тайпарча школашка, кружокашка, семинарашка дешаш ва 170 эзар совгIа саг. ДукхагIа йолча школашкех семинарашкех дика вIаштIехьаьнья, лакхача идейно-теоретически боарамо хул занятеш.

ХIанз лоархIаме этап хьатIаотташ латт политически экономически дешара системе — итогаш я еш. Апрель—май бетташка республика партийни организаценка итогаи занятеш хургIолаш я. Цига деккар оттаду деша багIарий зданей боарам мел лакхбеннаб, дешара эффективность а пайда я меллаб ха, Iомаеш йола материал дешa багIараша мел кхетаьй, Iомаяьча знанех практике пайда малта эц ха, аьнна.

Дешара тайп-тайпарча формашкара итогаи занятеш тайп-тайпара методика юкъе а ехуилаш хургья.

Лакхерча звена теоретически семинараш ара, рефератанта защита ара, иштта кхыча кепе хургья итогаи занятеш.

Теоретически конференцей темаш тайп-тайпара, Iомаяь яьнача проблемага хьежжа могаю. Масала, «Парте XXV съезда решенешца кизаенна КПСС теорен политикан актуальни проблемаш» яха курс Iомаяь яьнначул тIехьагIа итогаи конференци е мегаргья укх темаех лаьца: «КПСС XXV съезда решенешка хьежжа коммунистически кхетам балара актуальни проблемаш», «Марксизм-ленинизм — революционни эргалонаш ера гIулакхий лард, КПСС гIуллакхашка теоре, политика, практика цхьоагIо», «Балха эффективности дикале лакхъяр — вай экономика дIахо чIоагIъяра керттера хьал».

Iомаеш йолча «ДегIаена социализма къамни» яхача проблемана теоретически конференце тема хила мегаргья «Къамний дешах болча марксистско-ленински хьежама исторически коталос» яхари кхинараш.

Марксизма-ленинизма университеташкех партийно-боахама актива школашкех итогаи занятеш экзамений, КПСС теорен политикан юкъмоттигерча проблемаех, боахама гIула-кхаьнта экономически анализ ярах лаьца, хIаьта идеологически кадрай факультете — партийни пропаганда теорех методикех лаьца кхдаьча дипломни курсови белхашта защита яра хьасапе хургья.

Юкъмоттигерча темаех цIIхьа а нийца собеседовани яиза яргьяц партийни дешара системе юххьанцарчен юкъерчен звенош. ХIаьта, наггахьа сана цхьан партийни организаце марксизма-ленинизма лардий массехк школа яле теоретически конференце хьасапе е мегаргья итогаи занятеш.

1977—1978 дешара шера цхьоалагIчех шоллагIчех цикле дешара предметаш курсаш Iомаю экономически дешара системе. Уккза экзаменийи рефераташта защита ярех хьасапе яиза яргьяц итогаи занятеш.

Дешара шу толаме чаккхдаккхара, итогаи занятеш чаккхъяхар дукха дика кийчо яра партийни организацеия пропагандистана цхьана хьалхагIе а белгалье эза дешара итогаи занятей формех ханаши, юкъийта оттаергйола темаш деша багIарашка шоай ханнахьа хIанхачийта, дика кийчо яра царна новкъостал де деза. Помещенеш, гойтара пособеш, пропаганда технически средстваш кийчъяра предприятей, организацей, колхозий, совхозий экономически технически службаш оарцагIъяха еза.

Методически экономически советий члений балха тIа инициатива дукхагIа хургйола гIулакх де деза. Занятешта кийчлуча хана хилаиза яргйоаца методически рекомендацеш кийчъелга тIадиле деза царна. КПСС горкомашкарчей райкомашкарчех партийни кабинетех библиотекай болх тоабе, «Политически экономически дешара системерча итогаи занятешта кийчо еча пропагандистштех деша багIараштех новкъостали йола библиотека» яхаш девиз а йолаш цар болх такха беза. Литература тематически выставкаш вIаштIехьаяха еза.

Курсий юкъмоттигерча дешаех лаьца обзорни тематически лекцеш ешилa, дукхха цхьаьна болеш а къаьст-къаьста болаш а консультацеш елга вIаштIехьдаккханза баргбац теоретически семинарий пропагандисташи кулгалхойи. Цу гIулакха пропагандисташ шоай а хила беза дика кийчо яь. КПСС горкомашен райкомашен теоретически семинарий пропагандистийи кулгалхойи къаьстта семинараш яиза яргьяц. Итогаи занятеш чаккхъяхара кийчо еча теоретически методически новкъостал де деза царна. Пропагандистий семинарашка дешара итогаш ярца дувзаденна деррига дешаш бокъонца дувца, занятеш чаккхъяхара планашка хьежа, къаьст-къаьстача пропагандистшка ладуагIа, политически экономически дешара системера дешара шу чаккхдоала тIехьара этах вIаштIехьаьяккхара опыт дIа-хьа эца еза.

Итогаш елга корта болаш, чIоагIа шиш болаш хила деза. Царех хьахиннараш бокъонца тахка, партийни бюройи комитетийи заседанешка, коммунистий собранешка дувца деза. ЧIоагIа лоархIаме да, партена чулхьара махар тоадара, партийни организаце йий гIулакхаш корта болаш лелара, деша багIарий политически къахьегамех хьинар айдара, массово-политически болх тоабара дешаро мел гIо даьд хар.

Деккар семах латт аьнча, из лату, политически экономически дешар вIаштIехьдаккхара даькъе кхоачамбоацараш тергал да даьраш нийсденна моттигаш хьагучанкарах, уж дIадахара тIадерзадаь практически гIулакхаш белгалдарах.

Агитколлективий кулгалхой, политинформаторий, агитаторий дешара итогий анализ е, Iояь опыт вIашагIтоха, агитационни коллектива дешар эргадаьккха тоадаран, цул боарам лакхбаран тIадерзадаь гIулакхаш белгалде деза партийни организацеша.

Итогаи занятеш яра хьалхагIе а кийчо яиза яргьяц республика партийни комитеташ. Актив дика кийчо а я занятешка гIоргйолаш чаккхъяьнача занятех анализ е, ший замечанеш предложенеш яла хоаргдолаш гIулакх вIаштIехьдаккхар дукха занятей графикаш оттае, занятешка ухаргйола актив белгалье, итогаи занятешка болхача болхлошта занятей чаккхъякхара формей тематикей дIайовзийта еза.

Ерригача партийни организацешка итогаи занятеш цхьан хана хилийта мегаргьяц, КПСС райкомий горкомий аппарата болхлой, предприятейи организацейи кулгалхой, кхыбараш занятеш тIа ухалургболаш вIаштIехьдаккха беза из болх.

КПСС Нохч-ГIалгIай обкома политически дешара ЦIено апрель бетта юххье дIанахьнийтай партийни, комсомольски политически дешара, экономически образоване системе итогаи занятеш яра мел эша методически рекомендацеш, ерригта материалаш: курсашта дешаш хетаргахьа оттадаь зачетий экзаменийи хеттараш; хетаргахьа оттаяь проблемаех лаьца еча итогаи теоретически Iилма-практически конференцей планаш кхийола материалаш.

Политически дешара кабинетий заведующешна къаьстта семинар яьй, цига дувцаш хиннача керттерча дешаех цаI политически экономически дешара системе итогаи занятешта кийчо елга а долаш.

Итогаи занятеш кийчъечеи чаккхйоахачеи толам балара эша лоархIамегIара хьал да дешара шера цу лоархIамеча ханна деш дола партийни кулгал чIоагIдар. Итогаи занятеш дика вIаштIехьъяьхан лакхача идейно-политически боарамех кийчъяран чаккхъяхаран мел эша хьалаш хилийтад эа дергдац партийни комитеташта.

Л. КОДЗОЕВА,
КПСС обкома политически дешара ЦIен заведующе заместитель, экономически Iилмай кандидат.

МОСКВА бIаьсти яларга хьежжа дукхагIа хул столица улицашка автомашинаш. Дукхача автолюбителаша аьхкенна яьккъашка Iай гаражашкен гаташта кIален яьтта шоай машинаш.

Йоакхо е лаш дукхагIа гIулакхаш нийслу наькъашка порядок лоаттае оттабаьрий а. Дика кийчбенна накъабаьхнаб бIаьстанка пачхьалкхен автоинспекце болхлой.

Дукхача автобоахамашкен трассашкен автомобилашка хьожаш ба. ХIанз ГАИ болхлоша чIоагIа йоахо е езарех гIулакх да фо цIена хилийтара де дезар чаккхдоаккхилга.

Улицашка гучаюла керда наькъа знакаш, СССР МВД наькъашка лелара кхерамзлен Ерригсоюзни Iилма-тохкама института болхлоша пашинострое нормализаци яра ВНИИ, технически эстетика ВНИИ конструкторашца цхьана кийчъяьй свйрда пленка тIайоалла керда номерной знакаш.

СУРТА ТIА: ВНИИБД Iилмай болхло В. В. Иконников 1980 шере балха юкъейоалае лерхIаш йолча кердача номерной знакий образецаш хьахьокхаш ва.

В. СОЗИНОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

КЕРТТЕРА ЛОСТАМ

ЭКОНОМИЧЕСКИ ОБЗОР

КПСС ЦК декабрьски (1977 ш.) Пленуме къаьстта терках тIаьхьийта дийцар эффективности къахьегама овсарлен лакхъяра дешаш. КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК ГIеньмона жоп а луш республика предприятей, гIишлоний, транспортни организаций; колхозий, совхозий коллективаша доккхий декхараш тIаийцар, хIаьта укх шера хьалхарча денешка дена уж кхоачашдаре хьинаре къахьега йолаелар.

1978 шера хьалхарча квартала итогаш хьекхьокх производства эффективность лакхъяран балха дикал тоаяран даькъе цхьадола толамаш даьхалга. ХIара участке, хIара цехе, бIарчача заводе е фабрике производствени мощностех дикагIа пайда эцара, Iилма-технически прогресса карагIдаькнараш юкъеххулара, производствон къахьегами вIаштIехьбоккхийта аргалонкхаш тоадара тIадерзадаь практически гIулакхаш чаккхдахар бахьан долаш республика промышленни предприятей коллективаш продукцена реализаци ара хьаярем 1978 шера хьалхарча квартала планах лоархIаьй.

ВIарчча хьалхбача республика промышленносто продукцеи реализаци ара укх шера хьалхарча квартала план 101,3 процент кхочашъьй, цу дакъе союзни доллахьарча предприятеша 100,5 процент, хIаьта республиканскин доллахьарчар — 104,1 процент. Планал совгIа мехкага кхачийй 5 миллион сома мехьа гарга продукци.

Мехкадьттен гази, электроэнерги, мехкадьттахьне продукцин аккхара, мехкадьтта аппаратура, трансформаторни подстанцеш, электрографически аппараташ, электрически инструмент, тракторни прицепаш, хьу, херх хьекха хьу, дахчаш дохкий плиташ, цемент, аьшпа-бетонни конструкцеш изделеш, тIехьнахьа юхкою трикотаж, колбаски хIуманаш, цIенача шурий продукци, кондитерски, макаронни, маьлха-булочни изделеш а бахача яха эша дукха хьадола товарни а арахецара 1978 шера хьалхарча [illegible]

керда производствени мощностеш хьа цо еш продукци дукхагIа арахеца а из дикагIа хилийта а торонаш хIара предприяте йолга. Соахка хьалхарча квартале арахийцачул дукхагIа продукци укх шера цу хана хьалхь ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» заводо, «Союзавтоматстрой» ВНПО опытно-экспериментальни заводо — 14 процент, шетоловни заводе — 11 процент, «Красный молот» заводе — 8 процент, швейно-производствени объединене — 4 процент, шурий промышленноста объединене — 6 процент, моттигерча промышленноста министерствас — 16 процент, экспериментально-механически заводе — 24 процент. Продукци дукхагIа арахецара цу тайпара хьалхаш дар дукхача кхыча предприятешка а, бахьаде цар хьонкхамаш тамина мотIа да.

Республика бIарча хьайбача къахьегама овсарле лакхъяра план 100,6 процент кхоачашъьяй, цу дакъе республиканскин доллахьарча предприятеша — 102,3 процент, республика Министрий Совета карарча промышленносто — 101,4 процент.

Дика толамаш даьхад «Союзавтоматстрой» ВНПО опытно-экспериментальни завода — 14 процент, Грозненски аьшпа-бетонни конструкцей завода — 19 процент, № 4 йолча мебельни завода — 14 процент, «Пищемаш» завода — 8 процент, ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» завода — 7 процент, медицински инструментийн шетоловни заводан — 6 процент, экспериментально-механически завода — 19 процент къахьегама овсарле лакхъяьна коллективаша.

Хьалхарча квартала дукха кIезигъелар къахьегама овсарле лакхъяра план кхочаш цаеши из соахка хиинчул лоьхьаш йола предприятеш.

Укх тIехьарча шерашка арахецача хIамай технически боарам лакхбара дакъе белгала толамаш даьхад. Масала, 1977 шера 21 процент продукции хьайора дикала Знак йолаш, хIаьта цул ши шу хьалха — 13 процент. ХIана 91 тайпарча [illegible]

ент, къаьстта машиностроена, во пайда эц материальни къахьегамен торонех, бедал, доагор, электроэнерги кхоярэ тIехьа боагIача тайпара къовсам лоаттабаш.

Из бахьанце я тIехьаюсе предприятеш. Масала, 1978 шера хьалхарча квартале продукцена реализаци ара план кхоачашъьяьц «Грознефтеоргсинтез» производственни объединене, кога гIирс бечa фабрика.

Итт предприяте коллективаш лоархIаьяц къахьегама овсарле лакхъяра планах, хьалхарча квартале халкъа боахинга дIа ца кхоачаш дисад дукха болат, чукьяхьа юхкаю трикотаж, телатах баь кога гIирс, генарий даьтта, хьийола продукци.

НонагIо йола продукце хIана а тIехье до я. Кийча продукци арахецача 34 предприяте дикале категореха продукцена аттестаци яь. Цу тайпара арахецча хIамаш 12,6 процент я вайнига.

1978 шера «Трансмаш» заводе хьайора хьалхарча категорех йола тракторни прицепаш, хIаьта 1977 шера уж прицепаш вогIа е баьлар. Радиотехнически заводо хьеча ретрансляторашта хIана ца луш йиттай пачхьалкхен дикала Знак. Аттестаци яиза дукха продукци я кхачан промышленноста министерства предприятешка. ХьалхагIа а самие во болаш арахец дукха кога гIерс, трикотажни шоейни изделеш, мебель, халкъа эша дукха товараш.

Укх шера хьалхарча квартале белгала толамаш даьхад план 106 процент кхочашъяьча республика гIишлон подрядни организацеша. Соахка цу хана даьчул 5 процент дукха гIа дьад подрядни балхаш.

Нохч-ГIалгIай гIишлошъяра управлене № 11, 7, 6 йолча СМУ, ПМК-155, «Жилгражданстрой» треста СМУ-10, «Грознефтехимремонтстрой» треста № 2, № 4 йолча СРСУ, «Южмонтажавтоматика» треста СУ, «Каззлектромонтаж» треста МУ, «Чечингосельстрой» треста ПМК-101, 223, 557, 920, 1066, «Чечингуишводстрой» гIишлошъяра управлене ПМК-2, 7, 8, коллективаша хьалхарча квартала план кхочашъ [illegible]

РЕСПУБЛИКА ХАЛКЪА ТIАХЬОЖАМХОШТА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Республика халкъа тIахьожама балха юкъе хьинаре дакъа лелярех Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла:

Асакова Лидия Макшариповнина — Ачхой-Мартановски района Самашкински консервни завода болхлочох.

Басова Надежда Павловнина — «Союзавтоматстрой» яхача Ерригсоюзни Iилмай-производствени объединене Грозненски опытно-экспериментальни завода планово-экономически отдела начальника.

Безноздрева Таисия Сергеевнина — Советски района больница сестра-хозяйкана.

Бараев Хаваж Расуловича — Надтеречни района «Братский» совхоза трактористa.

Засна Георгий Арсентьевича — «Промавтоматика» яхача Iилмай - производствени объединено технически тIахьожама отдела начальника.

Калпагов Руслан Алексеевича — Нохч-ГIалгIай республикански юртбоахама опытни станце лаьтта лелабара отдела воккхагIа волча Iилмай болхлочоа.

Нутаев Леча Салмовича — Шелковской района «Коминтерн» яхача колхоза тракториста-комбайнера.

Перепечаев Иван Григорьевича — пенсионера, халкъа тIахьожама Гудермесски городской комитета штате воацача инспектора

Савицкий Борис Порфирьевича — пенсионера, халкъа тIахьожама Грозненски городской комитета штате воацача инспектора.

Сагов Хьасанa Якъуба — Назрановски района ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» яхача завода токара.

Смолиной Кузьма Михайловича — «Грознефтеоргсинтез» яхача производствени объединене автотранспортни контора воккхагIволча инженера.

Цуцаев Ризвана — Урус - Мартановски района Мичурина цIерагIча совхоза шурий-товарни ферма бригадира.

Хасилиев Iабдурахьман Халиковича — Наурски района «Красное знамя» яхача колхоза бьцадварий-сомий бригада бригадира.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,
1978 шу, 7 апрель.

22 апрель — Ерригсоюзни коммунистически субботник

КЪАХЬЕГАМА ЦIЕЙ

1919 шера 12 апреле Москва — Сортировочни паровозни депора 15 болхло фронте йодача кхаь эшелона паровозаш тоаде аьнна мастерске Iийнача хана, церна дага а дацар шоаш къахьегама турпалел гойт аьнна а шоай почин истореи юкъегIоргья аьнна а. Царна лоара мехка паровозаш эшилга. Из машинаньъяхоцша карагIдаьна гIулакх къахьегамарча кердача отношене зIорт да аьлар В. И. Ленина. Шерра йовзаш йолча «Сийлахь - боккха почин» яхача статье тIа цо белгалдаькхар субботникаша... «хьагойт вайна къахьегама овсарле дегIейовлаяра, кердача къахьегама дисциплине гIа доаларь, боахама а вахара а керда, социалистически хьалаш хьалдера йола болхлой шетаме шоай лоIамера почин», аьнна.

Московски машинаньъяхой инициатива сиха дIаяьржар берригача мехка. Шу даьлча 1920 шера Ерригроссийски первомайски субботника дакъа лоацам хилар 15 миллион саг. Московски Кремла территоре тIа балхаш деш хиннача гIулакхерча махаца, болхлошца, салташца вар Владимир Ильича.

Халкъа инициативагIа хьахиннa къахьегама цIей календараш тIа долаш дац. Цхьабакъда вай хана а апрель бетта шоатта хийнахьа В. И. Ленин вийча ден сийна беррига вай мехкара кхийна нах субботнике эрабоал...

Москве традицех коммунистически субботник дIадолаеч [illegible]

объединено ткачиха Къахьегама ЦIеча Байракха ордена кавалера Марина Живорас. — КIувскй эргача басарашта тIакхет тхона тIатохача косынкий цIе бе. Нигта а тха традиция — коммунистически субботник долча дийнахьа цIе косынкаш а тохне балха арадовлаш.

Мичахьа шоаш болх бой а — предприятей цехашка, колхозийи совхозийи кхашка, шоаш бах город хозьяйн — лоаш мел дер дукхагIа а дикагIа а де гIертаи хул нах цу дийнахьа. Соахка субботнике дакъа лоацаш вор 144 миллион саг. Промышленносто арахийцар цу дийнахьа 769 миллион сома мехьа продукци. Алапена лоархIаш хаха дIаяздьь хинна 150 миллион сом иттлагIча пятилетка фонде дIачуленнад.

Из яр субботнике дакъа лоацаш мел хиннарий «коллективни йола». «Шеча шоаттденой» средстваех хьалдеш ла е хIанзлелье кьелдь» даьхнад РСФСР-е, Узбекистане, Белоруссе, Азербайджане, кхыча союзни республикашка 50 гаргга бераш цу цIенош. Советски Союза дукхача городашка хьалдаш а пионерий двореца, Гаьнарча Малхбоале Уссурийски залива йисте сихъяь хьаьнеш лат Сибережа ГIарча, Гаьнарча Малхбоалерча, Ингторча Къилбаседерча бераштa лаврхIа йола пионерий лагерь. Дикка яхаш хьежадьд Москве катирхой Дав[illegible]

[illegible]

Александр ВОЛКОВ, АПН корреспондент.

ЛИПЕЦК. [illegible]

В. КОЖЕВНИКОВА сурт. ТАСС фотохроника.

БАЛХА ХА ЛОРАЕ ЕЗА

[illegible]

С. СИМОНЕНКО, Нохч-ГIалгIай гIишлостроя управлене СМУ-7 [illegible]

ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДЕРИЙ КЪАХЬЕГАМА ВАХТА

Чаккхьаьнаӏ иттлагӀча пятилетка кхоалагӀча шера хьалхара квартал. Цу юкъа геттара шуьна къахьйгер республика хьайбаш лелалераша. ДуккхагӀболча ферма коллективаша толамца кхочашдир хьалхашка лаьтта декхараш.

Хьайбай дерриге тайпан продукци йохкара хьалхарча квартала планаш толамца кхоачашдийр Ачхой-Мартановски, Веденски, Грозненски, Ножай-Юртовски, Сунженски, Урус-Мартановски районий боахамаша.

Соалка цхьалагӀча квартала пачхьалкхенга дукха декхачул 5 процент дукхагӀа хьайбаш дехнар укх шера кхаьбетта Ачхой-Мартановски районан боахамаша, хӀаьта Урус-Мартановски — 6 процент, Сунженски — шозза дукхагӀа.

ДӀадахача шера хинначул дукхагӀа шура ехкар пачхьалкхенга Грозненски, Надтеречни, Сунженски, Урус-Мартановски районий хьайбаш лелалераша.

БархӀ процент дукхагӀа да укх шера хьалхарча квартала Грозненски райова пачхьалкхенга дехка фуаш, хӀаьта Шалински районо декхараш цхьаь аказзен дукхагӀа да.

Пачхьалкхенга дулх шурех йохкара хьалхарча квартала планаш толамца кхоачашдийр «Самашкинский», «Горячеисточненский», «Гехинский», Мичурина цӀерагӀа совхозаша, республика опытни станце, кхыча боахамаша. «Горячеисточненский» совхозо, масала, соалка кхаь бетта хинначул 12 процент дукхагӀа шура елхай укх шера пачхьалкхенга, хӀаьта «Гехинский» — 11 процент, Мичурина цӀерагӀча — 23 процент.

Цу боахамашка даьхача толамаш хьахьокх хьайбий продукци йоххарах йохкарах республика фермашка дукха резерваш хилар. Цунца цхьана цу резервах дукхача боахамашта боагӀа пайда а эцац.

Республика ерригача районашка кхоачамболаш дукха дохкъар Ӏаламцие вӀаштӀехьдаьлар соахка. Цхьабакъда хьайбаш Ӏан чуспалаьчул тӀехьагӀа цхьалолча боахамаша кхоачамболаш дика пайде эйминзар царех. Из бахьан долаш хьакхенаш а тейн-тайнара да. Хьалхарча квартала кланаш толамца кхоачашъьйча фермий коллективашца цхьаьна, хьалхашка лаьттача декхарех лоархӀа ца яьраш а я. Иштта, пачхьалкхенга дулха хьайбаш коа тӀара оалхазараш дохкара хьалхарча квартала пла-наш кхоачашъе вӀаштӀехьдаьнзар Гудермесски, Малгобекски, Надтеречни, Назрановски, Наурски, Советски, Шалински, Шелковской районашта. Из бахьан долаш ерригача республика а карагӀдаьнзар пачхьалкхенга дулх дохкара хьалхарча квартала план кхоачашъе.

Пачхьалкхенга шура йохкара хьалхарча квартала планах лоархӀадаьнзар Малгобекски, Наурски, Шалински районий боахамаш.

Планаш хьалхашка латта декхараш кхоачашдара башха йоакхо ца яь дукха боахамаш да республике. Царех я «Лермонтовский», «Атагинский», «Шурий № 1», «Назрановский», «Горец» совхозаш, кхыдола боахамаш.

Пачхьалкхенга дулх дохкара план кхоачашъе вӀаштӀехьа ца далийтача бахьанех цаӀ хьа ца далийтача бахьанех цаӀ боахамий чурча гӀуллакхашта боарамал соагӀа дулх дӀадохийтаи хилар да.

Иштта, республика совхозашка болхлошта кхача кийчбара хьалхарча квартала 400 тонн дулха дӀадахийтар, лемит 200 тонн мара йоацача. Къаьстта сагтдеш да болхамашка болхлошта кхача кийчбара укх шера дӀадахийта дулх соахка кхаь бетта хинначул 10 процент дукхагӀа хилар.

Малгобекски райова пачхьалкхенга дулх дохкара хьалхарча квартала план кхоачашъяь йоацаше а соахкарчул 25 процент дукхагӀа дулх дӀадахийтар боахамий чурча гӀуллакхашта, хӀаьта Шалински районе — 2,2-зза, Шелковской районе — шозза.

ДӀахо ла йиш йоаца гӀуллакх да из.

Пачхьалкхенга хьайбий продукци йохкара хьалхарча ах шера план кхоачашъе йиш хулийтарйола дукха торонаш я республике. Царех ма-хулла дикагӀа пайда эца хьажа деза фермий болхлой.

Пачхьалкхенга хьайбий продукци йоккара хьалхарча квартала йлан кхоачашъярах йола

СВОДКА

(план проценташца)

Районаш	Дулх	Шура	Фуаш
Ачхой-Мартановски	100,8	102	177
Веденски	100,9	120	115
Грозненски	101	103	115
Гудермесски	61	106	104
Малгобекски	37	93	106
Надтеречни	70	102	154
Назрановски	44	105	101
Наурски	46	92	117
Ножай-Юртовски	111	134	143
Советски	86	135	135
Сунженски	104	102	105
Урус-Мартановски	108	102	150
Шалински	77	88	111
Шелковской	60	103	156
г. Грозный	147	117	—
Республике гӀолла	82	101	116

ХАОТТАМИ ДӀАЙИЙНА ХӀАМАШИ

БӀаьстан кхь цӀакхка а ца хиннача тайпара бӀайха яр укх шера. Боарамал 2—3 градус дикхагӀа яр юкъера лаьрхӀача температура март бетта. ЙӀоркал тӀа-тӀа дукхагӀа хулаш чакхдаьлар март бетта тӀехьара итт де, цхьадолча деношка 17—21 градусага дӀакхачар фегара йӀовхал. Укх тӀехьарча 32 шера иштта бӀайха март хиннаб 1947, 1963, 1977 шерашка.

Март дукхагӀча дикъе бекъа беттаж чакхбаьлар.

Гурахьа дийна алатиеи цхьа дӀайийча дукхача шерашка тӀаьоала баьнаш массазарчул хьалхагӀа дегӀанкха йолаелар укх шера. Гурахьа дийна кнатам дика Ӏангара даьннад. Март бутт бовш агрометеорологически группо баьча тохкамах хьакиннараша къахьехкар, гурахьа дийна хлатам республика бӀарча хьанйцача дикача хьал тӀа хилар. Гурахьа дийнача хлатех 52 процент гаргга дарашца дордам хийцад, юкъера лаьрхӀача 2—3 дора. Цхьатерра дика лордам хийца аннавн 15—20 сантиметр лаккденнад, хьалхагӀа дараш — 8—13 сантиметр. Цхьацадолча кхашкара дар цхьатарра лаккденнадиц лерттӀа хӀа ца дер а гурахьа дегӀадаххара хьалаш во хилар а бахьан долаш. Гурахьа дийна хлатам цхьацаналхьара деххана дикь моттигаш а кораннй. Ялатий хоаха вӀиргаш тӀадалера аьттув болаш да хаоттама хьалаш.

ЛерттӀа догӀа ца деххаш дукха ха яьар бахьан долаш ялатана кхоачамболаш тӀоадал ц лаьттаиа цхьацадолча моттигашка. Оахаш болча лаьттан тӀоаница пайдана тӀоадал 25—25 миллиметр я, метр сомача тӀоанада — 100—110 миллиметр.

Март бетта тӀехьарча итт дийнахьек апрель бетта хьалхарча итт дийнахьек гурахьа дийнача ялаташта хийцца магхаш даха, подкормка е мегаргйолаш дар хаоттама хьалаш. БӀаьстан юкъе хьалха дӀаюв хӀамаш дӀаера аьттув бола хаоттама хьалаш массазарчул хьалхагӀа кийсденнад укх шера. БӀаьстк хьалха кроп тӀатӀа йӀовхал котъаларон тӀо даьда тӀагӀоллара лаьттан тӀоа сихагӀа бӀоахбалара. Укх тӀехьарча денош 10 сантиметр кӀоаргачара 11—12 градус дӀоакденнад лаьтта.

ХӀанз латтем апрела шолагӀча итт дийнахьа хила таргӀуи хаоттама хьалаш теркалдича массазарчул хьалхагӀа хургда хьажкӀаш, дӀаера аьттув бола хаоттама хьалаш. ХьажкӀаш дӀаюоргйолча кхашка уж дӀаювча хана тӀоадал а кхоачам болаш хила мегаш я.

Укх шера массазарчул хьалхагӀа Ӏан сатем боабе, хийцца болх бе йолаенна сомий гаьнаш, кӀотаргаш, арай тӀаьнкна гаьнаш. Боалашта, хьачашта зиаа даьккхад апреле, из массазарчул 7—12 де хьалха даьккхад, хӀаьта Ӏажашта зизе тоаргда 25—27 апреле.

Апрель беттара температура боарамехь хила мегаш я. Хьалхарча итт дийнахьа йӀовхал кот хургья. Бийсашкара температура 1—7 градус, деношка — 13—20. ТӀехьарча итт дийнахьа юкъ-юкъе шелаургья бийсашка 2 градус шелалгара 4 градус йӀовхалга кхоачаш, деношка 10—15 градус. ДӀахо температура бийсашка 2—7, деношка 15—20 градус йӀовхал йолаш хургья. Бетта юкъера лаьрхӀача 35—50 миллиметр хургья йовчайӀ, ломашта юхерчей ломашкарчей районашка — 50—70 миллиметр. Уж боарама кийсен я.

Л. ТОЛСТОКОРЕНКО,
агрометеогрупна инженер-агрометеоролог.

ТОАЕРГЬЯ БОАХАМА ЭКОНОМИКА

«Маяк» — тӀехьаьосаш хиларна белгалъаьнна совхоз я шие вӀашагӀъелача укх шин шера. ТӀехьаьосаш хилара керттера бахьанаш да лаьттах цо кьалургболча тайпара пайда эцаш ца хилар, дӀаювча юртбоахама культурай хьунъкъам лоха хилар, техникех цуи пайда хьежжа пайда ца эцар, хӀаьта цу «бахьенашца» дувзаденна да хьайбай фермий болх аьала лелаш хилар а. Уж хӀамаш тахан хьалххара гучадаьнна а с. ниийсденна а дац, уж да дуккхача шерашка. Сурхотӏен Ӏаьли-юртен «Экажевский» совхоза отделенеш йолча хана лена хьадолгӀаш. Тхона, цу боахмна къаьнача болхлошта, къаьстта дика доввз из гӀуллакх. Хано ше хьалхашка оттадаь доаш да, цудухьа, уж юрташ къоасте а я, специализированни боахам кита билалга.

Къаьстта цхьан СурхотӀарча бригада боахамах дукха безам ба са, хӀана аьлча лаьттанара болх, беррига а хӀана бац аьнна, цу бригадо кхоачашбеш ба. Тха кхаш гувнаш тӀен босешкен дадам хиларах шаьрача лаьттанка дадачар санна хьунекъам луш дац. Бакъда, лакхехьа хьоадаьча тайпара, торонех дикагӀа пайда эцаш хилча цу лаьттанка а лургдар дукхагӀа рузкъа. Из хьахьенхад хьаахи латтача механизаторашца цхьадолча шерашка дика хьийкъа хьалкхенча хьажкӀаша, коартолаша, кхыча культураша.

Укх шера дукха болх ба бригадо кхоачашбе безаш. Оаха дӀадийнад 575 гектар гурахьа дув ялат. Массанк метте дӀакхьа дийкъа да уж кхаш. Бакъда ялатийна ший ханнахьа минеральни подкормка яьй массанахьа, суперфосфати аммиачни селитрен вӀашагӀ а эдеш. Из болх тешшаме чакхбаьккхар эггара дикагӀйолча хана, Ӏай, 14 балха дийнахьа механизаторашӀа Албогачиев Якъубен, Богатырев Къоасамен, Албогачиев Ӏадарахьманен.

ТӀехьа кхачаш йола культураш хаинахьа чуйна ца ялар бахьан долаш гурахьа ца оахаш дисар 720 гектар лаьтта. Из болх бӀаьстн бе бийзар. Бакъда хӀанз аьха даьнад лаьтта. Тракториста Гиреев Хьажбиккара, Аушев Махьмада, Бузуртанов Махьмада, Богатырев Руслана, Албогачиев Якъубен Ӏаддарахьманен, Даейтов Салмина ха ца къовсаш гусеничи тракторашца чакхбаьккхар из болх.

ХӀанз тхо хьалха дӀаюв культураш дӀайийна даьнад. Ялата лаьрхӀа дӀабийнаб 140 гектар кеп, планагӀа дӀабийнай 15 гектар коартол. Коартолаш дӀайийлар я Богатырев Жамарзий Султана звено. Опыт йолча къаьнача механизатора дика довз цу культурон да леза доал. Цо хьалхагӀа а лелаяй коартолаш, дика хьунекъамаш а кхеден. Дахь дийнахьа дӀайийна а ваьнна, звено членашка — гектарникашта дӀаденнад дерриге кха. Кулгашца до деза балхаш чуйца халалга цар дерга.

ПланагӀа 100 центнер йоагӀача 105 центнер хӀара гектара тӀара яккха социалистически декхар тӀайнаад механизатора. Кхыча боахамашка цилдача из хӀезига цифра хет, бакъда, из лакхехьа аьнача бесс, тха кхаш босешкен довзънашкен дадаш хилар лаьрхӀача доха декхар дац из.

С. Ж. Богатырев из яха лелаиаь Ӏевгаш, цунга хоартолел совгӀа 60 гектар шекара свеклаш я хургья, кадамо гектарникашка тӀехьагӀа дӀа а луш. Аьлча а, гектарникаш-м хӀанзе а белгалбаьн царцара договораш чӀоагӀдаьн ба.

ХӀана дӀаде доладаьл генараш. Механизатора Богатырев Къоасама кхетаргда уж 200 гектара тӀа. Из а ва къонагӀбарех цхьа механизатор. Юкъенкхе а ала догӀа: «Къонибараш» яха дош укхаза механизатора балха говзали опыти мара кхьадола мӀаж долаш дац. Дерригача кхай тӀара оахаш 25 — 27 сантиметр кӀоаргал а долаш ханнахьа кийчдена, хӀара гектара 8 центнер лоархӀаш минеральни удобренеш тессаӏ, суперфосфати, селитрен, калийни тӀухи вӀашагӀ а эдеш.

Механизаторо тӀайца декхар да хӀара гектара тӀара 8,5 центнер генараш чуэца, хӀаьта план — 8 центнер я.

Генарашцара болх йисте боаллашехь дӀаюргья свеклаш цхьадолча кхашка цария цхьан хана а юв уж. Цу балха эша сеялкаш (тхога 5 я уж) хьогге тоаь, регулировка яь кийча латт. Культураш дӀаюаш дола балхаш, веша дерриге бӀаьстан балхаш а, лоашача хана чакхдаха лерхӀ оаха. бӀарччача ден сердалах пайда а эцаш. Цуица оаха кхоачашде лерхӀаш да ши гӀулакх: сихагӀа бӀаьстан балхаш йистедахари лаьттанцарча тӀоадалах дикагӀа пайда эцари.

ХьажкӀаш 400 гектар хургья бригаде: ялатан силосан шиша дӀаь. Уж хьалхеелга дӀатӀаийдад звеньевойна Богатыреваг Ӏар Османа Султанен Ӏаьлий Якъубен. Уж дуккхача шерашка хьажкӀашца болх баьш ца культура лика йовзаш болхлой ба. Царех хӀаране кхеерга 100 гектар ялата лаьрхӀан кхазамессе силосан хьажкӀаш. Шоай социалистически декхарашца механизаторашца лаьрхӀаш хӀара гектара тӀара 26 центнер фуальххача хулаш хьажкӀаш кхееш, силосе лаьоххача хӀара гектара тӀара 160 центнер моша доаккъар деккен. ПланагӀа йоагӀаш я 21 центнер хьажкӀаш 150 центнер моша доаккъар.

Ялата лаьрхӀа дӀаоергьяраш ВИР-42 яха сорт да, хӀаьта довкъарйина юаргьераш — «Одесская-10». ШоллагӀа араш дукхагӀа хьунекъам луш хиларга диллача, иштта хӀана юв уж аьнна хетадела доагӀа. Бакъда, тха кхаш лакхаленашка дадаш хӀаьта ВИР-42 яха сорт хьалхагӀа кхачаши хилар лаьрхӀача из хаттар ша-шегӀа доацхаш да.

Кхашкара балхаш толамегӀа дӀададара бӀаьсти ялат дӀадергара деза из чуйца даллаяца йолча хана, комплексатӀа дерга уж. ХӀана, ялаташ дӀалувча хана а я совхозе вӀашагӀъелла ипатовий метода хьисапе комплекс. Цуица лоархӀаш да оахай кийчдерен культура дӀаерен гӀулакх юкъе хи ца йоаийташ делга, пахалаш дӀадув фу хьатӀаххухьилга, механизаторашта бӀайха кхача лоттабелга, техникана заправка елга, иштта кхыдола балхаш делга.

Цхьабакъда, цу хьалхалаттача метадагӀа бизза болх вӀаштӀехьбаккхара тхога цхьайола торонаш яц тоьал. Масала, болх беча метте, кхай тӀа механизмашта технически гӀуллакх де, ехачара уж тоне, дӀаюха лела техничка яц, кхоачамца Ӏаламнъях мастерскеш, иштта кхы а цхьайола моттигаш яц.

Болх беча наьха хьинар материальни а моральни а стимулашца айдара лаьрхӀа мероприятеш хийчаьй совхоза администрацен партийни а профсоюзни а организацешен.

Цу тайпара да, цхьадолча даькъе, боахам тӀехьабусачара хьалбаккхара оаха пятилетка кхоалагӀча шера да лерхӀарашил доладаьраш.

Джабраил ЭСМУРЗИЕВ,
«Маяк» яхача совхоза СурхотӀарча бригада бригадир.

Вай лоалахой болча

ШОАЙЛА ДАГАБУВЛАШ...

КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Письмо кепатехачул тӀехьагӀа ховлуш шоай хьинар лахх а даь, хьалхала къахьегаш ба массехк шера шоайла социалистически къе баьнна волаш долча Нохч-ГӀалгӀайн Къилбаседа - ХӀирийн республикай лоалаха ухкача Пригородни Назрановски районий къахьегамхой.

Шин районий къахьегамхой викалаша кулгаш яздаьча 1978 шера йолча социалистически яхьа договора тӀа белгалдаьхад царна хьалхашка летта доккхий декхараш, хьалхйе лелаераша шоаш кхоачашде хьархӀар.

Вай дувцачи документа тӀа кулгаш яздаьх дуккхача шерашка деиз шоайла къе баьнна лаьхара къахьегама толамаш доакаш хьабоагӀача Назрановски районерча «Экажевский» совхоза хоартолаш кхеча звеной кулгалхочо Социалистически Къахьегама Турпалхочо Албогачиев АртагӀаек Къилбаседа - ХӀирий республика «Чермен» яхача колхоза хьажкӀаш кхееча звенон кулгалхочо, Социалистически Къахьегама Турпалхочо Алатов Темирбек.

Албогачиев АртагӀа декхараш укх тайпара да: хӀара гектара тӀара 150 центнерал кӀезигагӀа йоацаш коартолаш нувзца хуйг-хара деш дола балхаш ма-могга механизаци юкъе а йоалаеш кӀезигде, хӀара коартолий центнерага дӀабода мах 15 процент лохбе.

АртагӀа доттагӀчун — Алатов Темирбе декхараш тоъал лаккхагӀа да. Цо лаьрхӀад укх шера хӀара гектара тӀара 210 центнер коартолаш 70 центнер хьажкӀаш чуэца.

Ши ховкъост—ши турпал. Дуккхаза вӀашагӀбеттабенаб уж Чермен а Экажкъонгий-Юрта а. Боккъалдар аьлча, царех хӀаранна шийчул кӀезигагӀа довзац ший лоалаючул кхаш.

ТӀеххьара уж ши звеньевой Экажкъонгий - Юрта вӀашагӀкхийтар. Цхьацца, шишша дувцаш кхашка хьожаш чакхбаьлар.

— Цецвоаккхаш дика да хьа кха, АртагӀа, — аьлар гӀадвахача Темирбо. — ХӀанз кхет со укх шера хьоца къувса сона атта хургдоацилга. Бакъда, се котваьлча санна дика хетаргда хьо хьалхаваьлча а.

Цу дешашца яр доттагӀчун дега йӀовхал.

— Бакълув хьо, Темирби, — йоахар кокхо, — хӀаьта а хьай гӀулакхаш во лел ала ма-гӀерта. Вайна ма-карра, шуп боахоме керттера культура — хьажкӀаш я, цул совгӀа хьо хье цӀи леза хьажкӀаш лелвер я ва. ДӀадахача кӀирагӀа шуш колхозе нийсвеннача хана Ӏевалаизар со хьа кхайх бӀарг ца техача. Хьо хье-м Беслане тракторашти эшеш йола оаткалеш лаха вахав йоахар.

Из хайча дувца воалвелар Темирби шай новкъостата хьажкӀашта шоаш миштта Ӏувалл ду.

— Халахете а укх тӀеххьарча хаппалца продукце центнерага дӀабода мах лохбара лерттӀа терко еш хиннабац тха специалисташ. Бакъдар ала Ӏа яхе, Темирби, кӀезига бехк са сай а бац, — аьлар АртагӀа. — Къахьегама овсарле лакхъяра, балха дика тоаяра, соакха тхо а дика тохаделар. Масала, коартолаш дӀаера йиззз механизаци юкъеболалйр экажевцаша. Цу гӀулакха тхона нийсъкъостал, хьехар даьр вар Къилбаседа - ХӀирий Ӏилматохкама института болхло Щербинин Анатолий. Цуъ совгӀа, коартол дӀайийкача хӀара гектара тӀа цхьацца тонн гаргга минеральни удобренеш тайсар оаха.

Укх шера ялх дийнахьа коартолаш дӀайийна яха безам ба тха. Соахка бархӀ ди доадир оаха из болх беш. Ши цу хьалха волавенна со коартолаш требневий хьисапе дӀае. Цу хьисапе дӀайийча, цхьа-даие, коартолаш дикагӀа хьувкъа шоалагӀа - дале, чуяцача хана дерриге лаьтта хоарцле а дезац. Цуица цхьана коартолий цхьа центнер кхеерга бода мах а лохлу. Малав мотт хьона, Темирби, сона из хьехар даьр? Из даьра ва тхьовра вай йийцача Ӏилма - тохкама института болхло Бакков Мурад Ахбердович. Укх шера я из волча ваха безам ба са. Цуица дагавела везаш хӀанз, дукха дешаш Ӏайнад.

— АртагӀа, хьалха хьога хатта вишвеннавар со, — аьлар доттагӀчо, — дӀа хӀанз ер оаш хьалхе хьувкъа коартолаш? Тха колхозо-м хӀара шера бӀаьш тоннаш дӀаюи уж, цунга хьежжа тха доходаш а лакхлу. ХӀаьта дерриге дӀадаьккхача а чӀоагӀа гӀулакх дерий городерча болхлошта, масала, июнь бутт болалуш хоартол дӀакхачийтача.

— Боккъалдар аьлча, цул уйла хӀанзалца дӀа-м кхаьчанц са, Темирби, укх шера ялххорхӀ гектара тӀа уж дӀае хьожаргва со.

Из къамаьл хинначул тӀехьагӀа а дукха ха яьккхар доттагӀаша кхашка гӀолла дӀа-юха ухаш, цхьацца-шишша дувцаш. КӀезига дац царна дагалатташ а дуица дезаш а дола дешаш. Шоашта карагӀдаьннарах доккхал деш дола къамаьл дацар из. ДуккхагӀа цар дувцар — шоай кхоачамбоацарех, уж дӀадахара де дезачох.

М. ОСМИЕВ,
Къилбаседа - ХӀирий АССР. Пригородни района «Ленинское знамя» яхача газета редактора заместитель.

КЕМЕРОВСКИ ОБЛАСТЬ. Междуреченскена гаьна йоацаш Горной Шорие гуанашта юкъе улл «Распадская» яхача шахта йоккха производственни комплекс — мехка кӀора индустра керттера яр. Шахта забойш, участкаш, инженерий лаборатореш хӀанзарча йоккха овсарле йолча комплексашца, электронно-вычислительни техникаца, телемеханикаца кийчъяь я. ХӀара денна буси цу гиганта механизированни забойкара конвейерашка гӀолла кӀор тӀаботтача машинашкъа площадкаш тӀа кхоач 20 эзар тонн совгӀа доагор. ХӀаьта карара пятилетка чакхйоаллаш денибуси боакха ковсуюш кӀор 25 эзар тоннага кхоачаш дукхагӀа хургба.

Шахта боккъонца йола лаьттан кӀалхара лаборатори а къахьегама хьалха латтача метода школа а хинна дӀаэттай. Шера баьржаб коллектива хьехамчий болам. Бригадашта юкъе яьржай «ХӀара комплексага, забояга, механизмага — боагӀача бесса болх байта!» яхача девизагӀа йола яхь. Цуи инициатор я Социалистически Къахьегама Турпала В. Г. Девятко бригада. Коллектива вӀаккха цу хиннача тайпара дукха болх дени-буси кӀор — 6.531 тонн.

Управлене керттерча пульта диспетчерске кӀора забойшкара, транспортни цехера, шахта комплекса кхыча службашкара хьаккхоачашйолча информацена «Распадская» яхача вычислительни центре тохкамаш ду.

СУРТА ТӀА: шахта лаьттан кӀаларча балхашта кулгалду управлене керттерча пульта диспетчера Г. В. Рощинскую.

А. КУЗЯРИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

КОСМОСЕ БОДА НИКЪ

12 апреле дерригача прогрессивни адамлено белгалдаьккхар космонавтика Ди. Из дувзаденна да керттерча конструктора С. П. Королевӏи дунен тӀа эггара хьалхарча космонавта Юрий Гагаринен цӀерашца. ХӀанз космически полеташа лоархӀаме моттиг дӀалоац дукха Ӏилмаи а халкъбоахама декхараш къестадеча.

«Правда» Пресс-бюро декхарагӀа лехкаш дола кемаш леладеча советски Ӏилмани техникаи карагӀдаьнарех, из гӀулакх дӀахо дегӀадоаладара перспективни проблемех дувц СССР АН космически тохкамий Института директора заместитела, Ленински преме лауреата физико-математическиӀилмай доктора, профессора Г. С. Нарешова.

Арда вай, 25—30 шу хьалха оттаде йиш йоацаш хиннa кердa декхараш оттадаьд космос караерзаяро Ӏилмаца техникаца хьалхашка. Уж да, масала, космически полета хьалашка саг вахийта а, цо лерттӀа болх белга а Ӏалашдар, космически аре саг лорорг йола барзкъаш хьалар, радиокомандаш, телевизионни сурт, прибораша хьахьувкхачаш бӀаьш эзараш а, миллионаш а километраш гаьна, кхача дезача дӀакхочийтилга, сигналарча кхыча хӀаман тӀа космически аппарат кӀаьдда Ӏохоалти кхоачашдар иштта кхыдараш. Уж декхараш къоастадеш хьахилар кхийола царел чӀоаллагӀа йола Ӏилма-технически проблемаш, хӀаьта цунах юххера а хӀанзара Ӏилмеи техникен дегӀаахара лоархӀаме стимул хилар.

Космически эра хьалхарча шерраьшкахье космосе ахарах практически пайда бувла баьлар адамлене. Бувзама спутникаша торо хилийтай телевизионни сигналаш Ӏалашмате гаьна дӀакхачийта. ХӀаьта метеорологически спутникаша йиш хилийтар Ӏилмахошка вай ерригача планета масштабе атмосфери процессаш зе.

Лаьттан исусствени спутникий, космически кемай, планеташта юкъерча автоматически станцей новкъосталца хьайбача уникальни Ӏилма дванеша дика шердаьл атмосфера тӀерча тӀоавех, лаьттаниа юххерие планеташта юкъерча аренех, естественни спутник — Беттах, Маьлха система планетах, Малхах шийх, гаьнарча космосах вайна ховраш.

ХӀанз укх сахьате, хетаргахьа, знаией цхьаккха область яц кӀезига дав а дукха дав а космонавтика эша гӀулакх це деш, иштта яц духхьала яь а кхычахьа гӀолла яь а космонавтика влияни ца ен вахара сфера а. Шеко йоацаш да космос караерзарах вайга шергара шерга дукхагӀа халкъбоахама пайда кхоачаргхилар.

Космонавтика воздействи ю сага мировоззренена, цун психологена. Лаьтто бахийтарий — космонавтий бӀаргашца эггара хьалха йийай наха Вселенная аренашка лелаш зӀамига космически кема санна йола вай планета. ХӀаьта иштта гучадаьлар лаьттан Ӏалама ресурсаш лоазув доацаш дукха ца хилар, вайна гонахьара го цхьаккха хӀамах кхерам боацаш ца хилар а. Нах дикагӀа кхеташ латт Ӏилманен техникаен карагӀдаьнарех духхьал хӀама хьадара пайда эца безаш хиларах.

МоллагӀа керда доккха гӀулакх деш лаьттача хана, эггара лоархӀамегӀа хул хьалха боккха гӀа. Из баьккхаб советски Ӏилман техникен. Дай-мехкен дунени лехкаш йола космонавтика дӀахо дегӀаахара лард а хинна дӀаэттар «Восток» программа. Массаз яьхал советски космонавтаи сигала бахарах долча ховнаш тӀа: «Дунен тӀа эггара хьалха». Укхаза яр групповни полеташ а, хьалхара кхалсаг-космонавт а, космосе кемачура араевалар а, дукха моттигаш йола кемаш хьадар а.

Сигала цаӀ дукхегӀен вож кӀезигагӀаи лелараx гучадоалар космосе хьинаро болх бе торо йиӀ сага, кхоачашйора кема лелара операцеш, зувре космонавташта Ӏилма тохкамаш дулургдий. Кемаш тӀа кхоачашъяй итташ уникальни эксперименташ. Цхьабакъда пахаро дӀадийхар йокагӀа проблемаш къесталургйолча а, дукха гӀулакхаш дуларгдолга а лелкача космически кемай керда тайпаш хьаделга. Иштта аппарат яр «Союз». УрагӀъахча кхоачалде дезача декхарашка лоежжа гӀоттача хана цун оборудовани кӀезиг-дукха эргаььккхача кхи хӀама эшацар цуина. «Союз» яхача кема конструкци сигала вӀашагӀхотта йиш хиларал совгӀа орбите ша лела а лаьрхӀа я. Цуица цхьана «Союз» — из экипажаш хувцаш а новкъаш кхухьаш а Лаьттаниа станцешца юкъа хан-ханнахьа рейсаш ел леларгйолча транспортни космически кемай прообраз.

Лаьттаниа юххера космически эра карерзаюлургьяц дуккхача хана йола орбитальни станцеш хилча мара. ХӀаьта уж хьалье йолаялара юкь яр «Союз-4» — «Союз-5» яха кемаш вӀашагӀхоттари «Союз-6», «Союз-7», «Союз-8» космически кемаш цхьана урагӀдахари. Из Ӏалаьмате дика эксперимент чакхъяьлча новкъоста Л. И. Брежнева аьлар: «Советски Ӏилма лерхӀ хувцаш экипажаш йола орбитальни станцеш хьаяр — саго космос караерзахра магистральни никъ. Царех хулалургьа «космосера космодромаш», кхыча планеташ тӀа ехара йола стартови площадкаш. Хьахургьа космически технологи биологи, медицинен геофизикен, астрономи астрофизикен тахкара йола йоккхий Ӏилмай лабораторешь.

1971 шера 19 апреле лаьттаниа юххерча орбита тӀа яьккхар эггара хьалхара станци «Салют», тӀайкха цу шера июле цун борта тӀа дӀа тӀа яьлар Георгий Добровольский, Владислав Волков, Виктор Пацаев чубоагӀаш йола экипаж. Цу хана деиз лаьттаниа юххерча орбите болх бе йолаелар эггара хьалхара лелкаш йола Ӏилма станци «Салют». 24 дийнахьа болх бир вахта цун борта тӀа.

Тахан толамца орбите гӀолла лелаш я юххье деиз лаьрхӀача, кхъхлагӀйола «Салют» тайпара станци. Ший йозала, геометрически, энергетически, кхыйолча характеристикашка диллача «Салют-6» дуккхача хӀамашта шийла хьалхагӀа хиннача цу серегӀарча станцешта тералесташ яце, из дика тоеш эргаьккха я, цудухьа из дика эффективнегӀа я, къаьстта цуних лехкаш пайда эцаш хилча.

Духхьашка лаьттаниа юххерча орбите хьаьлар дукха — звеньаш йола Ӏилма-тохкаме космически комплекс, цхьан деча тохкамашта эксперименташтен юкъе дакъа лаьцача шин космонавта орбитальни станце «селение» экспедици яр. Космонавташ цӀаьхха а иштта духхьашка орбитальни станце хьал цхьан кемаца бахар, хӀаьта юха кхычунца баьккхар, космически экспедици болх чакх а балалехье духхьашка лаьтта Ӏохоачайлр станце а, экипаже а балхах йола данаш, хӀаьта иштта тохкамийи земаийи материалаш а.

Духхьашка кхоачашдир «Прогресс» яха пилот воаца кема лехкача орбитальни космически лабораторех дӀатоссьига. Юрий Романенкови Георгий Гречкови лаьттача станце дунен тӀа эггара хьалха толамца кхоачашдир космически аре транспортни кема чура доагор орбитальни станце хьоссташка чудоттилга.

Космосе духхьашка ахар вежарий шин социалистически мехий викалех Алексей Губаревахи Владимир Ремекахи латта дуиен хьалкъашта юсьера экипаж. «Интеркосмоса» программа гома чувоагӀаш хинна из полет, космически аре машара гӀулакха тохкача я, цуних пайда эцача а дунен халкъаша цхьана гӀулакхаш лелалар дегӀаахар кердача лоархӀаийча этапа тӀа даьнна хилар хьахьоккхаш дола хӀама яр. Космосе цхьана ахара лоархӀам цӀенача Ӏилман техникан дешай лоазонел гаьнна арабоал. Полаш я энергетически, бедала, гонахьара Ӏалам лорадар, фордий океаний рузкъех пайда эцар санна йола дерригача адамлена кхоачашйола дукха йоккха проблемаш. Уж къоасталургья дуккхача пачхьалкхенаша цхьана деча космически тохкамий новкъостала.

Орбитальни комплекс сигала лелача хана космонавташа кхоачашъяй тохкамийи экспериментийи йоккха объем. Астрономически земий цикл кхоачашъяй. Ӏомабешбар дозал ца хиларо ахпроводникови конструкци дегӀаахарах лохагӀара лаьттах тӀаювла организмаш дегӀаахарах беш бола Ӏоткъам. Гобаьккха йола гонахье йовзара земен даьхар Лаьттани Дунен океана экваторен цхьацайолча районашка.

ХӀаьта тӀеххьара а, духхьашка яьккхар наха лаьттах къаьста иштта дукха ха: 96 дийн бисен даьккхад Юре Романенкови Георге Гречкови сигала лелаш, Лаьттанна гонахьа 1522 го баьккхаб, 60 миллион километр совгӀа космически никъ баьб!

«Салют-6» — «Союз» яхача Космически орбитальни комплекса экипажо кӀаьххеча хенна лаьрхӀа ялиа а чоалхане а Ӏилман экспериментальни программа толамца кхоачашъяр, белгалдоаккх КПСС ЦК, СССР Лакхахьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета хӀаиззалла ше морг хилайза йола космически полет кийчъеча а кхоачашъеча а дакъа лаьцараш даьнъал беш дӀахьийтача кехате тӀа. Космически аре таххар а кунах машара гӀулакха пайда эцар а чӀоагӀа дегӀадоалараx йола КПСС XXV съезда решенеш кхоачашъеча баьккха керда боккха толам ба.

Космонавтаийта хьайийллай шерра перспективаш. Такланехьа до йиш йола хӀама а хиша дӀаэттад шоай борта тӀа иттаж болча кадах латтача экипажий бола бе торо хулийтаргйолча орбитальни станций проекташ оттаелга а кхоачашъелга а, цу станцешка орбите дуккхача шершка болх а байтеш. Цхьабакъда цу тайпара станцеш хьахургьа, хетаргахьа хӀанз йолаш йолча аппаратей торонаш практически кхоачанна яьча, экономически а Ӏилма-технически а гӀулакхашка дола лерда станцеш дикагӀа хилар шеко йоацаш гучадаьча.

ХӀанз укх сахьете шоаш кхоачаи болаш хилар дика хьахьеккхад станцеш цаӀ а массехк керда блокаш оборудованийх хотта торо хулийташ дола вӀашагӀхоттаре уьйлаш а доахнаш йолча йоккха йоацаш, аьна дукха яхача аппараташа. Йолаш я йоакхагӀйолча конструкцешка доальахха къоастозза кхыйола проблемаш а.

Царех кхьаереш космически техника не тоаьь эрга яикхарах йоакхам я, волаш — борта тӀа сат воахалерах а, цунга иште болх бу баларах а. Техника хилар, станцен ресурс, из энергецна Ӏаламъяь хилар — цу дерригенга а деми хьежаш бе конструкторашта.

Сигала лелар даьхдаларга а цар декхараш чӀоагӀанегӀа хиларга а хьежжа боккхагӀа лоархӀам болаш хул космически кемай экипажий уйзацӀенах, царна болх бе могарг Ӏалашдела. Цу гӀулакха дийза даргдоацаш да космически полета факторий Ӏоткъама механизм кхы а дикагӀа йовзар, цар зенера влияни дӀайоаккхаргйола е кхы ца хула кӀезигъергйола средства кийчъяр, кема тӀа сат вахийта Ӏалашдергдола керда системаш хьаяр, иштта кхыдараш.

Юрий Гагарина легендарни полетагара дӀадоладенна дола космически кемай орбитальни станцей новкъостала космически аре таьнара советски космически программа кхоачашъяро торо хулийтай советски Ӏилмахой вай планета йовзара дола Ӏилмаи халкъбоахамеи декхараш кхоачашъяра гаьнна дӀахьалабоалa дешле.

Беседа яьр Ю. ЗАЙЦЕВ.

КАЛЕЙДОСКОП

ТАУЭРА ЮБИЛЕЙ

Великобритане эггара чӀоагӀагӀа доккхал деча лондонски Тауэро укх шера дезду шин 900-шу днаар. Цу замока эггара къаьнагӀа дола дакъа, романски «КӀай тӀалла», хьалъяьй Вильгельма Завоевателa приказах 1078 шера.

XVII бӀашере хьатӀакхаччалца британски королий резиденци яр Тауэр. Цул тӀехьагӀа пачхьалкхен набахте хиннай укхаза. Цул совгӀа, цу замке моттиг кораль хиннай ахча деча кошна, королевски зоопарка, обсерваторена, арсенала, герзий мастерскоййна, гаказш лоаттара. ЛеркӀаш да юбилейни шера укхаза кхо миллион совгӀа туристаш боагӀаргба аьнна. Царна кийчъяьй къаьстта йола сувенираш. 25 цент мехболча значокагара дехз 1490 фунт мах болча доша оарххилга кхоачаш.

...ХӀаьта Тауэрерча бай тӀа лелаш къайгаш я. Легендас яхачох, Британи йоаргъя, тӀеххьара къайг замкора дӀаяхача. Цудухьа лай-хьогӀ хӀара кхо бутт массаза боал оалхазарий тӀаьмаш тедаш хилар.

(АПН).

□ □

ДИКАЧА ЛОАЛАХОЙ ЗАКОНАХ

Мессина яхача сицилийски «городерча почте гӀулакхе волча Филиппо Маннаце шин шӀенош тӀа «хоза» шоллагӀа этаж хьалйир. Берригa дезал гӀадбахабар, раьза воацаш а цӀимхара а вар алхха цхьа саг — лоалахо Марио Компо. Маннаце шоллагӀа этаж яр бахьан долаш лоалахочун цӀенна малх тӀакхачалар. хӀаьта форд а къайлабаьннабар.

Цхьабакъда Марио Кампо лоалахочунца гӀарье волавалазар, цо лаьрхӀар дезала архивага хьажа. Тайпан реликвеш дхьалкайоахаш лелачов тӀаккхаьчар. 185 шу хьалха отталаьча договора тӀа цу хана хӀана Филиппо Маннаци чувахача цӀен дас торжественно дош деннад лоалахочоа, цуй къонгашта, къонгий къонгашта, иштта тӀехьен тӀехьенна малхи форда царна къайла ца баккха. Шийна из корадича Кампос суде делар дош.

— Укх договора жуаг яздаьча Фратахтоне гаргара саг лоархӀий Ӏа хьайтӀа? — хаьттар судехочо почте гӀулакхерчунга.

— Миштa лархӀац, господин судахо, ер дендьга ма-кхаьчайн цо йкта йоккха тӀехьале.

Цу тайпара мукӀарло даьнгул тӀехьагӀа судо лоархӀар шо леххар кхоачашдаьннцарг, почте гӀулакхерчоа могадир 30 ди далалехьа тӀера этаж ӀоллӀар. «Варт эгӀабу Ӏаж» дӀабаьлча, лоалахошта юкъе машар эттар.

В. КИПРИЯНОВ,
(АПН).

□ □

МАХИНАЦЕШ... ПОДДЕЛКАШТА ГОННАХЬА

Кхо эзар совгӀа йоккхача хӀаманна тӀаккхача гӀерташ бола мах чубийрзаб Супханбури яхача таиландски провинце къьмоттигерча районашка. Дуккхача самодеятельни археологаш кӀанзлехьа ахкай тайп-тайпара бронза а кхьна дошоин юкъе ах маьха лоаркӀача тӀойх я а хӀамаш йоакка моттигаш. Сихъяь оаххаш я моттигерча шин помещика доллахьара 16 акр йола территори. Лаьттай даьшка кӀезига хӀама кхаьчаш «археологически буъ» йоласлча дена, цар хӀара дена хьаьц тӀабаьхкарашкара 30 бата лоархӀам бола фатмата. Цхьабакъда, детаргакьа, массанегачул дуккхагӀа хӀама кхаьчай из гӀулакх бахьан антиквари хӀамаш йоххача анонимни совдегархошка. Таиландски пресса йоах, дуккха а дуккхагӀйола кораяь хӀамаш лаьттатӀара хьаьхка йоцаш искусствени хьевь хӀамаш я. Уж хьаьй Вингкока тайп-тайпарча антикварий нейтрашка, цӀи хезача «къуй рынке» а еш, тӀаккха къоьйлагӀа Супханбури яхача провинце Ӏо а йахьа цига лаьттах дӀасакай. Шийтайпара йола археологически «Эльдорадо» я аьнна хабараш ара а даьха совдегархоша пейда эц дуккха пах тайп-тайпара йола антиквари хӀамаш шие болабаларах, цар маьхаш чӀоагӀа лакх а даь.

(АПН).

□ □

ХӀАЬТА МАЛАВ АМЕРИКА ХЬАЙИЙЛЛАР

Американски Ӏилмахой група тийша я Колумбел а Лейфа Эриксонал а хьалха американски континент хьайийлларaш а вай эра йолаялалехьа 1700 шу хьалха Нови Англе кхаьчараш а древни кельташ хилярах. Гарвардски университета профессора Барри Фелла Кеслттон яхача городе (штат Вермонт) гуллуш йола археологически конгресс хьажийта дӀачуеннай кельтий хиннараш санна долча цӀеной — хьагӀарий сурташ бердаш тӀа уттаяь шоай тайпара знакаш тӀайола слайдаш. Цунна хетачох, «огам» оалаш хиннача кельтий йоазон форма я из.

США тайп-тайпарча районашка кораяьча дуккхача хӀамаша, цу даькъе йоазон памятникаша а, иштта тешал ду, аьлар Фелла, колумбал хьалхарча Америке ливийцаш а, египтянаш а, древни Крита тӀа баьха нах а хиний хилара.

(АПН).

Германски Демократически Республика. Социалистически экономически интеграце гӀоларча партнерашта юкъе я «Умформтехник» яха эрфуртски комбинат — йоккхагӀа ирех йола кузнечно-прессови оборудовани арахецаш яр. Цо кийчъяь шиз бола прессаш оттаяьй «Жигули», «Москвич» яха, румынски «Дачия», чехословацки «Шкода» яха автомобилаш арахецача заводашка. Цу предприяте продукци экспортагӀа дӀаухийт дерригаш лаьрхӀача дувен 50 совгӀа долча мехкашка.

Сурта тӀа: комбината оборочаш цехе Советски Союза лаьрхӀача оборудованена монтаж еш латт.

АДН—ТАСС сурт.

Доктора Илизарова институт

Гор. Курган, докторега Илизаровга — цу тайпарча лоацца адресагӀа письмош ух вай мехка дуккхача городешкара, доэзол аракьара. Уж укхийт медицински Ӏилмай доктора, РСФСР засуженни лоро профессора Гавриил Абрамович Илизарова халача лазарех берзабаьча, боькоица къаьхьега могаргдолаш тоабаьча мехагара.

Дуккхача шерашка теххамаш а деш Г. А. Илизарова кьаьй лакха эффект йолаш теоретически нийса йола опорни-двигательни аппарата лазаршта радикально дарба дора йола, ортопедеи траматологеи дуккха чолхане проблемаш къоастае торо хулийташ йола методика. Уж кийчъяро торо хилийтей хьалха дӀаяхача хана дарба да йиш хургъяц аьнна кетаа хиннарешта дарба де, кӀаьта хала операцеш а еш хьалха дарба даш хинначоа матта цӀий тӀадаш ца боаккхаш дарба де. Иштта эггара хьалха къаьдача дегӀаи тӀехкаштен хинна йоккха деформацеш трансплантанташ уттаа цаэзаш тӀехкошта эшаш йола форме яьв, уж дегӀайоагӀаргйолаш тоаь, тӀйна-тӀайпара деформацеш дӀаяке торо хилийтей. Цул совгӀа дуккха кхийола хала медицински проблемаш къоастаяро бола никъ а кораьбаьб. Цу тайпара дарба дунен практике эггара хьалха амбулаторни хьалашка даш да. Трематологеи ортопедеи истора чухь эггара хьалха дуккхагӀа дӀадаьрна дола лазарeца опорни-двигательни аппарата айпаш дерзадера хаиаш шоаза-кхоза кӀезигъа вӀаштӀехьдеьннад, хӀаьта цхьайолча хана берзӀезза а кӀезигагӀа ба инвалидаш.

Г. А. Илизарова тайп-тайпарча оагӀонашкахьара деьча клинико-экспериментальни тохкамаша организме хулеш йолча дегӀ юхаметтаоттадарен формаш хьакхийтарен процессашта доладара хьалхагӀа йоазаш це хиний торонаш гучаьннаь.

Г. А. Илизарова кероагӀдаьнар боккха Ӏилмани практически лоархӀам болаш хӀама долга хьаьъеккар Кургане ортопедии траматологеи экспериментальни Ӏилма-толкхами институт хьаьъеро, йоккха Ӏилман центр цунах хилaро. Советски Ӏилмахочух новаторски къахьегам «Бахьан долаш хьа а хинна сихха дегӀабоагӀа керда Ӏилмани-практически лостам, хӀаьта дай-мехка медицински Ӏилма трематологеи ортопедеи дуккхача довкъошка хьелхарча позицешка довлаш дӀаяьанка даьннад.

Института дарбан - физкультурни кабинета шийна зӀамигача пациентаца ва Г. А. Илизаров.

Аьттакьарвар — дарбан-физкультурни кабинета инструктор.

Э. КОТЛЯКОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ДИКА КХАЪ

Болгари оемински доала кӀалара мукъаьлара 100 шу дизара хетаяь болгарски драматически искусства фестиваль хилар вай мехка. Цу фестивале дакъе ловцин 160 совгӀа театр дар. Царна юкъе — Нурадилов Ханпаший цӀерагӀа дола Нохч-ГӀалгӀай пачхьалкхен драматически театр а. Вай театро оттаьяр цӀи хеза волча болгарски драматурга Рачий Стоянова «Гоазанчаш» яха пьеса.

Укх деношка Москве Всероссийски театральни общества актерий ЦӀен йоккхача зале вӀашагӀкхийттабар цу фестивале дакъа лоацаш динагӀа дола толамаш даькхараш. Царна юкъе бар нурадиловцаш а. Вай актерий дика вӀаштӀеацдоьннад болгарски къамаш оамалаш. ӀадДалаш дика хьахьокха. Къамаьлаш-деш мел хиннар из оагӀув гучаякхар вай спектакла. Специалисташа йоккха оценка а елар спектакла.

ЧӀоагӀа раьза хинна тӀайнар режиссера болх а. Дийнар спектакль гоаза, дика оттаяь хилар. Спектакла, спектакла режиссера — РСФСР заслуженни артиста Александр Борисовин Шатрина, керттера ролаш ловзаяро хиннача артисташта Нохч-ГӀалгӀай халкъа артисташта — Нелли Хаджиевена, Муталиб Давлетмирзоевна, Нохч-ГӀалгӀайн Къилбаседа - ӀИрийн, Абхазе, а АССР-ий заслуженни артиста Датун Омаевна делар СССР культура Министерстви Всероссийски театральни обществи дипломаш. Боккха ловна а боккхаш дипломеш хьделар СССР халкъа артисто, ВТО председатела Михаил Царева.

Цул совгӀа, режиссера А. Б. Шатрина ахчан совгӀат а делар, хӀаьта артист Муталиб Давлетмирзаев Болгаре хьошалгӀа а вийхар.

А. БЕК.

40 МЕХКА ЛАЬРХӀА КАБЕЛЬ

СССР 50 шу дизара цӀерагӀа Хабаровски универсальни заводо хьабеш бола кабели проводаш дӀаухийташ дола халкъа бовхама довкъош лаьрхӀа дила хила да. Уж дӀаухийт электродвигателаш хьаеча, линеш еххача... Универсальни бувзамен электропередачейн диаметр йолаш ба хабаровски кабель — 0,3 миллиметргара 130 миллиметрагa кхоачаш.

Эггара хьалха заводо шийн продукци дӀаухийт оахха цегӀабоагӀача Дальни Востока промышленносте. Бакъда продукци дӀаухийташ йолча моттигий географи хадданза шерлуш довгӀа. Завода продукци дӀаухийт кхьча мехкашка а — Болгаре, Монголе, Вьетнаме, КНДР, Лаосе, Польше, Инде, Финлянде — берригаш а шовзткъа мехка.

ДӀадахача аьхки предприяте болх бе йолаялийтар кемашта эша кабель беш йола цех. Из бахьан долаш производства боарам 20 процент лакхбелар. Тишъенача станокашта метта кердаяраш, оасарегӀа болх беш ярам дӀауттаю. ХӀанз ерригa керттера технологически операцеш Хабаровски кабельни заводе автоматашел ахавтоматашен кхоачашъю, пах цар балха тӀахьожам лоаттабеш мара бац.

ТӀехьарча итт шера цхьаь цӀ рекламаци енаяц заводага, хӀаьта 40 процент продукци пачхьалкхен дикала Знак йолаш эра а хеп.

—Шу чакхдоалаш из цифра шоаза дуккагӀа хургья, хӀаьта продукце боарам — кхоалагӀа дакъа, — йоах завода парткома секретара Круглинский Васие. — Цунга хьежжа дуккагӀа хургья экспортни постаккаш а, эггара хьалха социалистически мехкашка дӀаухийтараш а йолаш.

Владимир ДОЛГОДВОРОВ,
АПН корреспондент.

Арадьннад Грозне

«Литературни Нохч-ГӀалгӀайче-78»

Нохч-ГӀалгӀай книжни издательствано Ӏалаьмате дика хӀама карагӀдаьннад. Дукха ха йоацаш цо арахийнад «Литературни Нохч-ГӀалгӀайче-78» яха тайп-тайпарча жанрай произведенеш тӀайола сборник. Укхазa вай цӀаькхаза а вӀашагӀкхетаргда вайна бовзаш, безача йоазонхоша, поэташа, литературоведаша, журналисташа, бовзаргба эггара хьалха яаде болалуш бола автораш а.

Альманаха хьалхара раздел хьаьла Нохч-ГӀалгӀай халкъа поэтессай Ахматова Раисай «Поагаш я кхуарча цӀи, чудувла, доттагӀийӀ» яхача статьяца. Дикача гӀулакхий уйлаш дег чу йоссаю цу статьяс. Довзийт дахар-дехар, доладар, хургдар.

Вашка-дикача хьехархочов Елена Ильинична Масловскаяна летаяь я «Нана мо дика яь» яла Горвов Александра очерк.

«Къаьна цӀа» яхаш я Боков Ахьмада повесть. Цу тӀа дувц Сийлахь-боккхача Даьймехка тӀем тӀа къонгаш байна цхьаь йисача гӀалгӀай кхалсагах-наьнах лаьца.

Безам тӀабодаш дешаргда Гайсултанов Ӏумара «Сеег» яхаи Чахкиев СаӀида «ВоӀ» яхаи дувцараш.

Альманаха тӀа и Осмиев Хьамзата, Богданов Вичтора, Гагиев Гириханa, Шайхиев Алвиде стихаш, Верольский Юре стихашца язъяь лирически повесть.

«Къонахчар оазаш» яхача дакъа тӀа я Л. Калитей «Дийна йола летопись» яха Нурадилов Ханпаший цӀерагӀа долча Нохч-ГӀалгӀай пачхьалкхен драматически театра историх йола статья. «Язычества кога мотта бусалба ды мишта дӀаэттаб гучадоаха нохчий гӀалгӀайи легендаши оалламаши» яхаш я Нохч-ГӀалгӀай университета доцента Дахкильгов Ибрахима статья.

Вайнахьа музыка озачарна дика вова композитор Бексултанов Ӏумар. Классически симфонически музыка жанраш тӀа болх беш ва Ӏумар. Дика йовза вайна цун «Гамар», «Са хьамсара мохк», «Вайнахьа эскизаш» яха а кхьйола а симфонически произведенеш. Цул совгӀа дикка болх баьб Бексултанова киргизски музыка тӀа, вай театра спектаклашта музыка язъеш а. Ӏумара вахарах а цун творчески балхах а лаьца я Татаева Светланас язъяь очерк.

Логица аьлча, Нохч-ГӀалгӀай книжни издательствас баьр дика, пайдане болх ба. Из тайпа изданеш дуккагӀа ара ме юал литература а искусства а, литературни критика а дегӀахра дика пайда барг6а.

Бек АБАДИЕВ.

МАЛИКАЙ ТОЛАМ

Берий садике болх ба атта дац. Берашца болх беш вола саг бераш дезаш, цар оамалех дика кхеташ хила веза. Иштта саг я Шалински районерча № 1 йолча садика воспитатель Хасаева Малика. Кастта шийтта шу доал из цига болх бу. Дика Ӏомабаьб цо шийн болх.

Дукха ха йоацаш районе хиннача «Берий садикашкара дикагӀа йола учебно - гойтара пособеш» яхача конкурсе Маликас болх боча коллективо хьалхара моттиг яьккар.

Дика оамалаш, къахьегамца ра безам Ӏомабу Маликас берашта. БӀаьстин аьлла зизаш, гаьнаш дӀахов яр, тӀехьагӀа царна гӀулакх ду, шоайн зӀамагӀа долча берашца эйхьаза боацаш дика хила я Ӏомабу.

Берашта езаш, цар даьша, ноаноша лоархӀаш саг я Малика. Цудухьа берашна дукха оазаш тел цунна, хӀаьта даьшіа, ноаноша баркал а оал, дег тӀера даькъал а буьц цун болх.

З. ХИЗРИЕВ.

Сихача боларца

Укх ехкаш латтача ханагӀа бизза пайда хьара ерригa шоай торонаш тӀаерзаяь хьинаре къахьегаш боахк Гудермесски района «Дружба» яхача совхоза кхаш лелaдераш. Доккхийн бехктохкамец да парта хьалхашка латта декхараш. 1600 гектар гурахьа дӀадийна ялат да совхозе, цул совгӀа кхы 1200 гектара тӀа бӀаьстин юв культураш дӀае а еза. Гурахьа дӀадийнача ялатаитта дика подкормка яьй. Гектара тӀа ниппа центнер кхоачийташ аммиачни селитра тессай.

Таханарча денга 300 гаргга гектара тӀа кени горох дӀайийнай совхозе. Боахама кхаьотделене сихача боралца дӀахьош да хӀанз кхашкара балхаш.

— Ипатовций методах болх бергболаш лаьрххӀа мехотряд вӀашагӀъеллай тха боахаме. Цу дикача гӀулакхо аьттув хулийтаргба бӀаьстан балхаш дикагӀа йолча агротехнически ханашка чакхдаха, — йоах совхоза керттерча агронома Чергизов Султана. — БӀаьстан юххье юв культураш ткъоалагӀа апрель тӀаккхачалехьа дӀайийна дергда тхо.

Дикача агротехнически ханашка уж культураш дӀайийна яхар дукха отделенешта, бригадашта юкъе дегара дента шерагӀа яржаш латт социалистически яхь. Къаьстта дика къахьегаш хьабоагӀа шоллагӀча отделене механизатораш. Кени горохи дӀайийна а бакие дьажкӀаш, шекара свеклаш дӀакоргйола лаьтта кийчдеш ба уж хӀанз. ХӀара гектара тӀа 14—15 центнер кхоачийташ удобрени йиллай. Уж балхаш кхоачашдеча къаьстта хьинаре къахьегаш хьабоагӀа механизатораш Костенко Алексей, Ганукаев Бухари, Умхаев Мовла, Мусханов Бухари, коммунист Гумханов Михаил, кхыбараш. Шоай дийнахьара нормаш 150—180 процент кхоачашъю царех хӀаране. ДӀае езаш 200 гектар хьажкӀаши 100 гектар шекара свеклаши я шоллагӀча бригаде. ХӀара гектара тӀара 240 центнер свеклаш чуя дош деннад механизатораша.

БӀаьстан кхашкара балхаш мел дикен сихех чакхдоах хьожаш халкъа тӀахьожамхой ба. Нагахьа санна гӀалат долаш моттиг хилча ва дӀадаккхара цу сахьате пах оарцагӀбоах цар.

Совхоза дирекце, парткомо, рабочкомо бӀаьстан кхашкара балхаш деча наьха балхашара безам совбаккхара мероприятеш вӀаштӀехьъяьхай. Пхе дийнахьа нормаш тӀеххоачаш а еш болх баьча хӀара механизатора ахчан премий, хьалхле яьккхачоа карара кара тела цӀе вымпел лу.

Иштта, пятилетка кхоалагӀча шера тӀайица декхараш сийлехьа кхоачашдара ерригa шоай торонаш тӀаерзаяь хьинаре къахьегаш ба «Дружба» яхача совхоза кхаш леладераш.

О. ШАДИЕВ.

ЮРТАРА КЛУБ

НАЬХА ХЬАШТАШ ӀАЛАШДАРА

Сунженски районерча Троицки станицера культура ЦӀа... Самодеятельни кружокашта болх бе, репетицеш е дукха цӀенош да укхаза. Утренникаш, салӀара сайренаш, самодеятельни кхоллама выставкаш е, кино хьокха залаш а я. Культура ЦӀа дӀайха, цӀена да, цудухьа болх бе а безам тӀабода. Иштта укхаза хӀинзара мебель, дукха тайп-тайпара музыкальни инструменташ а я. Уж дерригa хӀамаш культура ЦӀенна ийнар культура района отдели XIX партсъезда цӀерагӀа колхоза я. Укхаза болх беш я вокальни хор, эстрадни, халкъа а духовой а инструментий кружокаш, миниатюрай театр. Цу гӀулакхех дика кхеташ йола нах ба цу кружокашта куьйгалдеш: Л. Шатура, П. Варламова, Б. Кузьмин, Ю. Бучнев.

Массанахьа хьалтеха боаьх дика кийчъяь йола стендаш. Укхаза вийна гу иттлагӀча пятилетка декхараш тӀадола. Советски Ӏаьдал даьча лена вай мехка халкъа боахам а шоай станица а дегӀа яр хьаьекхаш, КПСС XXV съезда хьалхаяьа оттаяь декхараш мишта-кхоачашдеш латт лувцаш, СССР керда Конституцех а РСФСР Конституце проектах а лаьца йола стендаш.

Сийлахь-боккхача Даймехка тӀема юкъе дакъа лоацаш хиннача вай мехкахой сурташ тӀайола стендаш а я укхаза. Таханешти колхозе тӀехдика къахьегаш хьабоагӀача социалистически яхье хьалхалаттарий сурташа а дӀалоац тоъал йоккха моттиг. Царех да колхозхочун Н. Бурановай, доярка З. Магомадовай, свардцика В. Лубинна, доахки лелаечун Г. Чекмаревa, кхыбарий сурташ.

— Уж ерригa стендаш колхоза парткома а комсомола комитета а новкъосталца кийчъяй оаха, — яхаш дувц культура ЦӀен директора В. Новоселова.

— Культура ЦӀен актив дий шун? — даьча хаттара жоп а луш Новоселова аьлар:

— Даьра я. Дика актив а ма я. Тха актива юкъебоагӀаш ба хьинаре къахьегаш бола колхозхой а гӀулакхера нах а. Царна юкъе ба колхоза ВЛКСМ комитета секретарь В. Васенкова, колхоза керттера бухгалтер, коммунист, станични Совета депутат А. Реутов, бухгалтер, станични Совета депутат М. Подлесная, керттера ветеринарни лор Н. Рубин, станицерча юкъерча школа хьехархой М. Захаров, В. Соколов, кхыбараш.

Культура ЦӀен директора белгалдаьккхар цу активо колхоза правленеци парторганизацеци, моттигерча Советашкен юкъерча школаци, библиотекаца а берий ЦӀенца а бувзам лоаттабаро шоашта деча гӀонах.

Цар чӀоагӀа дика новкъостал ду культура ЦӀено саг йоалларн-маьре яхарн, кагирхой Советски Эскаре гӀулакх де бахар, уж механизаторий мугӀарашка дӀаэцар деззар санна йоалла керда обрядаш цӀейна вахара юкъеялхахьара тӀаберзабаь чакхбоахача балха. Цар тахъа лоаш кагирхой сайренаш, шин йоалала вияялйнр вӀашагӀхетараш, тайп-тайпара салеӀара сайренаш, лекцеш, беседаш, берий утренникаш кийчъеча.

Иштта дукха ха йоацаш культура ЦӀагӀа чакхъяьккхар хьайбаш лелaдерий сайре. Цига хьийхабар хьалхалатта хьайбаш лелaдераш. Сайрене боккхача безамца а сий деш а дийнар цар аттагӀчарех боацача балхах, цар къахьегаме доахка толамех. Иштта толашагӀйолча хьайбаш лелaдерашта делар махбола совгӀаташ. Цу цӀенна хетаяь арахийнар фотогазета.

Иштта наха езалар толашагӀйолча ахархошта хетаяь «ДерригaчА дег тӀара» яха культура ЦӀен болхлоша, колхоза парткомон комсомола комитетон цхьана кийчъяь хинна салеӀара сайре а.

Дукха еш культура ЦӀагӀа лекцеш, чакхйоах беседаш. Тайп-тайпарча темех лаьца лекцеш йийшар укхаза станицерча юкъерча школа директоро А. Чередникова, хьехархоша М. Гайдина, Г. Ходаковас, лекторски группа заведующе хьехархочо А. Стадзинскаяс.

Троицки культура ЦӀа шийн керттера декхар дика кхоачашлеш дале а, вай хано дӀадехача бесса агитационно-массови болх лелабой а, ала мегаргда тоъал кхоачамбоацараш а доахк цун балха юкъе. Эггара декхагӀа дола кхоачамбоацар да цига агитбригада ца хилар.

— Массаза болх беш йола агитбригада яц тха, — яхаш луш Новоселова. — Бакъда, вӀашагӀа-м йолларгья оаха из.

Цу гӀулакхо хьалхех культура ЦӀено бе безаш бола культурно-массови болх дуккхал шийн бӀаь пена юкъе мара ца бенга. ХӀаьта КПСС ЦК, СССР Министрий Совета «Юрташка бахача наха культурен гӀулакхаш долга дӀахо тоадарах» болча оцама тӀа аьнналарa «Юрташкарча клубий, культуре ЦӀеной, библиотекай, культура кхьча учреждении экономически социальни дегӀалкхара планаши производственни декхараши кхоачашдара юрташка баха къахьегамхой оарцагӀбаха, бахача наьха салоӀалга вӀаштӀехьдаккха, социалистически яхь йоаржае, дикагӀйола опыт агротехнически знанеш дӀайовзийтара йолаш йолча торонех шорагӀа пайда эцаш баргбаш». Цу дешаша дика хьахьох культура ЦӀагӀа массаза болх беш йола агитбригада хила езилa. Из хилча цо дика яйбергбар культурно-массови болх, дикадар хоастадеш, во долчох арчтика еш оперативни болх лелабе, балхашара кхоачамбоацараш дӀадаха, толашагӀйола опыт йоаржае новкъостал дергдар.

Культура ЦӀен кулгалхоша, колхоза парткома, комсомола комитета хӀанзарчоа из кхетадеш дац аьнна хет. Из парна дийцала йиш яц. Цудухьа цу оагӀорахьара а ма-мегга болх тоабе хьажа беза уж, таханарча замо дӀадехкача бесса из делабе шоай безам бале.

В. ПОНОМАРЕНКО,
хьехархо.

ТЕЛЕВИДЕНИ

13 апрель.
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха». Информационни программа. 8.35 — Ӏуьйранара гимнастика. 8.55 — «Зурманчаш, мичах ше?» 9.25 — Р. Шуман. «Карнавал». Кхоачашъю хунен халкъийта юкъерча конкурсий лауреата Л. Тимофеевас. 9.50 — «Тайжа Дон» яха художественни фильм. Хьалхара сери. 14.30 — «Хьа къахьегам — хьа сийле я». Документальни фильмай программа. 15.30 — «Литература дакъе 1978-ча шера Ленински совгӀат хьожадар». 16.00 — «Изобретатель». 16.30 — Узбекски телевидени радиоц хора концерт. Ташкентера передача. 17.00 — «Орленок» яхача телестуде юкъераш профессорци, физико-математически Ӏилмай доктора А. Гусева вӀашагӀкхетар. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Малхиний ленински университет. «Письмой улаеш». 18.45 — Д. Кабалевский. «БӀаьстий» яха симфонически поэма дӀалоах Б. Деменкос хьалхаде лелача Центральни телевидени Еррисоюзни радиоц симфонически оркестро. 18.55 — РСФСР Лакхехьарча Совета депутаташа дуй. 19.10 — «Тайжа Дон» яха художественни фильм. ШоллагӀа сери. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.35 — «Поэзия». Н. Асеев. 22.30 — СССР халкъа артистка З. Анджапаридзе а, РСФСР халкъа артистка И. Исаковас а, РСФСР заслуженни артисташа Г. Калининас а Р. Котовас а кхоачашъю операш дуэташ. Передача йистеяьча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.00 — Производственно-техническа киноинформаци. «Промышленни транспорта балха механизаци яр». 18.10 — «Нохч-ГӀалгӀайчу гӀолла». Информационни программа (эрсий, гӀалгӀай меттала). 18.30 — Атеистически тема. Малгобекски района Инаркъерча юрта Совета исполкома председателa М. Э. Картоева къамаьл (гӀалгӀай меттала). 18.40 — «УнахцӀенаш». Телевизионни журнал (гӀалгӀай меттала). 19.10 — Киножурнал. 19.20 — «Болхлой тӀехье». Профтехобразоване дешархошта йола программа (нохчий меттала). 19.50 — «Горизонт» яха киноальманах.

14 апрель.
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха». Информационни программа. 8.35 — Ӏуьйранара гимнастика. 8.55 — «Орленок» яхача телестуде юкъераш профессорци, физико-математически Ӏилмай доктора А. Гусева вӀашагӀкхетар. 9.55 — «Тайжа Дон» яха художественни фильм. ШоллагӀа сери. 14.30 — Документальни фильмай программа. 15.35 — Шахматни школа. «Лозаболлауций классе». Передача дӀахьу Б. С. Шамина. 16.05 — «СССР халкъий илли а халкараш а». 16.35 — Изобретательни искусстваш архитектураш дакъе 1978 шера Ленински совгӀат хьожадара. 16.50 — «Москва а москвичаш а». 17.20 — «Массанена тӀехьа наь, пхьаненна тӀехьа массана». Ленинградера передача. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — «ХӀара сурта тӀа малх ба». 18.30 — «Котало» яха пелевии почта. Передача дӀахьу Советски Союза Турпала, лоаман кх В. Я. Карпова. 19.00 — «Тайжа Дон» яха художественни фильм. КхоалагӀа сери. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — «ШоллагӀавр деннадцах» яха документальни фильм. 21.45 — Хоккейх лоаза дуьнен халкъашта юкъе вӀашагӀкхетар. Шоеа вӀашагӀтесна команда — СССР вӀашагӀтесна команда. 2-гӀа, 3-гӀа ченидаш. Стокгольмера трансляци. 23.15 — «Калейдоскоп». Музыкальни программа. Йистеяьча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

17.00 — 1978 шера хургдача кинотий некъашка. «ХьажкӀаш дӀайоли боахк аттагӀай». Репортаж. 17.30 — КПСС Центральни Комитета (1977 ш.) декабрьски Пленума сонамаш кхоачамде. «Мана йистерча гӀоналo?» 18.00 — Султанов Хатмулла» яха телевизионни документальни фильм. 18.15 — «Нохч-ГӀалгӀайчу гӀолла». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 18.35 — Республике гӀишлош хьалъеча (гӀалгӀай меттала). 18.55 — «Са пачхьалкхен салте». 19.25 — «Киноникъбара альманах».

РАДИО

13 апрель.

6.30 — КПСС Центральни Комитета (1977 ш.) декабрьски Пленума сонамаш кхоачамде. Юртбохама обзорени (гӀалгӀай меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.10 — Республикански газетий обзор. 7.25 — Ашараш. 8.25 — Грозненски района «Родина» яхача совхоза бацилдаараш лелaдеча бригада бригадира Солтмуккайна дола музыкальни радиооткрытка (гӀалгӀай меттала). 8.40 — «ЦхьагӀа йолча дезале» (нохчий меттала). 9.10 — «ЦӀенача дегаца къахьегамаха» (нохчий меттала). 9.30 — Холминов. «Болхлой дезале» яха вокальни цикл. 9.45 — Дерригача кхоачамех пайда эций? Назрановски мельзаводера передача (гӀалгӀай меттала). 17.00 — Дунаевски малей темана йола фантази. 17.15 — Кунта-хьажий мурдий тоабаргара зуламаш сецна доьй? КПСС Назрановски района хьалхарча секретара Бекова къамаьла (гӀалгӀай меттала). 17.30 — «Дего хьехаран» (гӀалгӀай меттала). 17.50 — ЦӀена шоаттиден хоамаш. 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гӀалгӀай меттала).

14 апрель.

6.30 — Специалиста хьехамаш. Гуранха дӀадийнача ялатаита шеш дахкар. 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.10 — Республикански газетий обзор. 7.25 — Ашараш. 8.25 — Ленински вахара белгалмаш. Беседа. 8.45 — Нохч-ГӀалгӀай радио керда дӀаязъяь ашараш (нохчий меттала). 9.15 — ХӀара балха дина—дикала знак! «Дика вӀаштӀехь баьккха болх дӀабахьара тӀехьа». Грозненски экспериментально-механически заводера передача (нохчий меттала). 9.30 — «Даьшкара денах хьабоагӀа хьайбаш лелaдераш» яха Душиева очерк (нохчий меттала). 9.45 — «ДоттагӀий оалам». 17.00 — «Дисциплина йолаш хилар». Беседа (нохчий меттала). 17.15 — «Болхлой хилар» яха радиогазета (нохчий меттала). 17.35 — «Халкъа ашараш» (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш эрсий, нохчий, гӀалгӀай меттала). 18.30 — «Сайрайнара. Грозный» (горсете гӀолла). 18.38 — Ашараш.

Хоттам

Тахан республике гӀоллен Грозней моржаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбоалехьара секунде 0—5 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 5—10, Грозне 8—10 градус йовхал йолаш хилан тарлу.

Кхоана моржаш а йолаш, тайп-тайпарча оагӀонашкахьара секунде 3—7 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилен фегара температура буйсанна 0—5, дийнахьа 9—14 градус йовхал йолаш хилан тарлу.

Метеостанция.

Редактора заместитель М. М. ХАМХОЕВ.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленин, 9 (3-гӀа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-36; редактора зам. — 3-38-11; жоьпаллин секретара — 3-34-35; партийни дахаран культурин отдела — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта бахама отдела — 3-42-28; письмай отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30, корректорской — 2-89-88.

Газет арадуьл шинарен, еран, шоаттен деношка

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-36; зам. редактора — 3-38-11; ответственного секретаря — 3-34-35; отдела партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

СФ05114. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковски, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул Маяковского, 92. Заказ № 2047.